T.C.
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

www.balioglu.net

2020 YILI
SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

Kasım 2021

Tel : 90 (312) 295 30 00
Fax : 90 (312) 295 48 00
www.sayistay.gov.tr
sayistay@sayistay.gov.tr
İnönü Bulvarı No: 45
06520 Balgat-Çankaya/ANKARA

İÇİNDEKİLER

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ 3
2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU 12
3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU 13
4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI 13
5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 13
6. DENETİM GÖRÜŞÜ 16
7. DENETİM BULGULARI 16
8. EKLER 50

www.balioglu.net

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Personel Durumu 5
Tablo 2: 2020 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu 6
Tablo 3: 2020 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu 7
Tablo 4: 2020 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu 7
Tablo 5: Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2018-2020) Seyri 8
Tablo 6: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2018-2020) Seyri 8
Tablo 7: Belediyenin Doğrudan Hissedarı Olduğu Şirketler 9
Tablo 8: Belediye Şirketlerinin Hissedarı Olduğu Şirketler 9
Tablo 9: Taşınmaz Tahsisi 31
Tablo 10: Cadde ve Sokak Park Yerleri 33
Tablo 11: Belediye Adına Tescilli Olup Belediyenin Envanterinde Bulunmayan Taşıtlar 34

www.balioglu.net

KISALTMALAR

BOSBEK: Bursa Osmangazi Belediye Spor Kulübü

BTSO: Bursa Ticaret ve Sanayi Odası

BUSKİ: Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi

GUHEM: Gökmen Uzay ve Havacılık Eğitim Merkezi Anonim Şirketi

KDV: Katma Değer Vergisi

TEKNOSA: Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa Teknoloji Organize Sanayi Bölgesi

TOSAB: Bursa Tekstil Boyahaneleri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TRT: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

www.balioglu.net

BULGU LİSTESİ

A. Denetim Görüşünün Dayanağı Bulgular

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. Diğer Bulgular

1. Gecekondu Fonu Hesabının Oluşturulmaması

2. Belediye Başkanı Dışında Temsil Ağırlama Bütçesinin Kullanılması

3. Temsil ve Tanıtma Gideri Olmayan Bazı Harcamaların Temsil ve Tanıtma Giderleri Tertibinden Ödenmesi ve Muhasebeleştirilmesi

4. Yapım İşi Hakedişlerinden Geçici Kabul Noksanlarına İlişkin Yapılan Kesintilerin Hatalı Muhasebeleştirilmesi

5. Spor Merkezi İkmal İnşaatı İşinde Uygulama Projeleri Olmasına Rağmen Birim Fiyat Teklif Alınması

6. Yapım İşlerinde İş Artışlarına İlişkin Gerekçe Raporları Dayanaklarının Yeterli Olmaması

7. Kanun'da Belirlenen Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Bazı Mal ve Hizmet Alımlarının Kısımlara Bölünmesi

8. Bazı İhalelerin İhale Dokümanında Hafriyat Döküm Alanları Belirlenmemesi ve Takibinin Yapılmaması

9. Bazı Taşınmazlarının İhale Yapılmaksızın Ecrimisil Karşılığında Kullandırılması

10. Hazineye Ait Taşınmazların Satış Bedellerinin Tahsil Edilen Kısmından Hesaplanan Belediye Payının Takibinin Yapılmaması

11. Taşınmaz Tahsis Süresine Riayet Edilmemesi

12. Büyükşehir Belediyesinin Yetki ve Sorumluluğunda Olan Yerlerde Yetkisiz Kişilerin Otopark Hizmeti Sunması

13. Belediye Adına Tescilli Taşıtların Belediyenin Envanter Kayıtlarında Yer Almaması

14. Elektrik Faturalarında Yer Alan TRT Payının Ödenmesi

www.balioglu.net

15. Evsel Katı Atık Toplama Bedelleri Tahsil Yetkisinin Meclis Kararı ile BUSKİ' den Alınıp İlçe Belediyelerine Devredilmesi

16. Belediyenin Görev ve Hizmet Alanı İle İlgisi Olmayan Alanda Şirket Kurulması

17. Kişilerden Alacaklar Hesabında Kayıtlı Alacakların Mevzuata Uygun Takibinin Yapılmaması

18. Sermaye Taahhütleri Hesabının Kullanılmaması

19. Taşınmaz Kira Gelirlerinin Nazım Hesaplarda Takip Edilmemesi

20. Muafiyet Kapsamındaki İdare Taşınmazları İçin Elektrik Tüketim Vergisi Ödenmesi

21. Asgari Ücret Destek Primi Tutarlarının İşsizlik Sigorta Fonuna Gönderilmemesi

22. Kişilerden Alacaklar Hesabından Yapılan Tahsilatların Bütçe Geliri Olarak Kaydedilmemesi

www.balioglu.net

1. KAMU İDARESİ HAKKINDA BİLGİ

1.1. Mevzuat ve Görevler

Belediyeler, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 127'nci maddesinde, belediye halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları seçimlerle oluşturulan kamu tüzel kişileri olarak tanımlanmıştır. Belediyelerin kuruluş, görev ve yetkilerinin yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenleneceği Anayasa'da hüküm altına alınmıştır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3'üncü maddesinde yer alan sınıflandırma çerçevesinde genel yönetim kapsamında yer almakta olup faaliyetlerini 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun verdiği görev, yetki, imtiyaz ve sorumluluklar çerçevesinde yürütmektedir.

www.balioglu.net

Büyükşehir Belediyesinin temel mevzuatı 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu olup bu Kanun'da kurumun görev, yetki, imtiyaz ve sorumlulukları ile organları, teşkilatı, bütçe ve denetimi gibi temel hususlar düzenlenmektedir. Bununla birlikte görev, yetki, imtiyaz ve sorumlulukları 5393 sayılı Belediye Kanunu ile diğer ilgili kanun ve yönetmeliklerde de düzenlenmiştir.

5216 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinde, büyükşehir belediyelerinin ve büyükşehir ilçe belediyelerinin görev ve yetkileri ayrıntılı bir şekilde sayılmıştır. Söz konusu görev ve yetkiler genel olarak 5393 sayılı Kanun'da belirtilen görev ve yetkilerin paylaşımı şeklindedir. Büyükşehir belediyelerinin, kendi sınırları içerisinde yer alan ilçe belediyelerinin imar uygulamalarını denetleme yetkisi bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleri hakkında 5393 sayılı Kanun'da yer verilen yetki, imtiyaz ve muafiyetlerin geçerli olduğu da mezkûr Kanun'da belirtilmiştir.

5216 sayılı Kanun'un 8 ve 9'uncu maddesinde belirtilen altyapı ve ulaşım hizmetleri büyükşehir belediyelerinin sorumluluğu altındadır.

5393 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesinde, belediyelerin mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla; kentsel altyapı, çevre sağlığı, temizlik, katı atık, zabıta, itfaiye, mezarlıklar, park ve yeşil alanlar, konut, kültür ve sanat, öğrenci yurtları, sosyal hizmetler, nikâh ve benzeri hizmetleri yapacağı veya yaptıracağı bunun yanı sıra devlet okullarının ve mabetlerin tüm

ihtiyaçlarını karşılayabileceği, sağlıkla ilgili tesisler açabileceği, sporu teşvik edebileceği ve gıda bankacılığı yapabileceği hüküm altına alınmıştır.

5393 sayılı Kanun'un 15'inci maddesinde; belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak, yönetmelik çıkarmak, belediye gelirlerini tahsil etmek, temiz su atık su tesisleri kurup işletmek, ulaşım hizmetlerini görmek, ticari hayata katkı sağlamak gibi yetki ve imtiyazlar sayılmıştır.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile birlikte büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluk alanları genişletilerek; büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasındaki ilişkiler ve hizmetlerin yerine getirilmesi noktasında düzenleyici, bağlayıcı karar alma yetkisi verilmiştir.

Merkezi idarenin, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla mahalli idareler üzerinde idari vesayet yetkisine sahip olduğu Anayasa'da hüküm altına alınmıştır. Bu idari vesayet yetkisi denetim ve soruşturma konularında İçişleri Bakanlığı tarafından, yönetsel konularda ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından kullanılmaktadır.

www.balioglu.net

1.2. Teşkilat Yapısı ve İnsan Kaynakları

5216 sayılı Kanun'da Büyükşehir Belediye organları; Büyükşehir Belediye Meclisi, Büyükşehir Belediye Encümeni ve Büyükşehir Belediye Başkanı olarak öngörülmüştür. Karar organı olan Büyükşehir Belediye Meclisi, biri Büyükşehir Belediye Başkanı olmak üzere 102 üyeden oluşmaktadır.

Büyükşehir Belediyesi teşkilâtı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşmaktadır. Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi Büyükşehir Belediyesi Meclisinin yetkisi dâhilindedir.

Büyükşehir Belediyesi personeli Büyükşehir Belediye Başkanı tarafından atanır. Personelden müdür ve üstü unvanlı olanlar ilk toplantıda Büyükşehir Belediye Meclisinin bilgisine sunulur. Genel sekreter, belediye başkanının teklifi üzerine Çevre ve Şehircilik Bakanı tarafından atanır.

Büyükşehir Belediyesinin teşkilat yapısında doğrudan Başkana bağlı beş adet birim belirlenmiştir. Bunlar; Özel Kalem Müdürlüğü, Hukuk Müşavirliği, Teftiş Kurulu Başkanlığı İç Denetim Birim Başkanlığı, Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü'dür. Doğrudan Başkana bağlı diğer birim olan Genel Sekreterlik idarenin en önemli icra organıdır.

Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Gençlik ve Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı, Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı, Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı, Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı, Akıllı Şehircilik ve İnovasyon Dairesi Başkanlığı, Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı ile Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı doğrudan Genel Sekretere bağlı olan birimlerdir. Genel Sekretere bağlı üç Genel Sekreter Yardımcısı bulunmaktadır. Belediyenin 11 adet hizmet birimi, alan ve amaçlarına göre ilgili Genel Sekreter Yardımcılıklarına bağlıdır.

Belediye hizmetlerinin yerine getirilmesinde memur, sözleşmeli personel ve işçiler çalıştırılmaktadır. Çalıştırılan belediye personeline ilişkin bilgiler tabloda detaylandırılmıştır.

www.balioglu.net

Tablo 1: Personel Durumu

Personel İstihdam Türü	İhdas Edilmiş Norm Kadro Sayısı	Dolu Kadro Sayısı
Memur	2403	1493
Sözleşmeli Personel	337	234
Kadrolu İşçi	1448	435
Geçici İşçi	59	1
Toplam	4247	2163
696 Sayılı KHK Uyarınca Çalıştırılan Personel	-	3250

Bursa Büyükşehir Belediyesi Başkanlığının Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü olmak üzere bir tane bağlı kuruluşu bulunmaktadır.

Bağlı kuruluşu olan Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Büyükşehir Belediyesine bağlı olarak büyükşehir belediye sınırları içerisinde İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'la belirlenen su ve kanalizasyon işlerini yapmak üzere kurulmuştur.

Ayrıca Belediyenin doğrudan hissedarı olduğu toplam yedi adet ve dolaylı ortağı olduğu beş adet şirket bulunmaktadır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi Bursa Teknoloji Organize Sanayi Bölgesi (TEKNOSA) ile Bursa Tekstil Boyahaneleri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (TOSAB) kuruluşunda yer almıştır.

1.3. Mali Yapı

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 12'nci maddesine göre, genel yönetim kapsamındaki idarelerin bütçeleri içinde mahalli idareler bütçeleri de sayılmış, mahalli idare bütçesi, mahalli idare kapsamındaki kamu idarelerinin bütçesi olarak tanımlanmıştır. Bütçe işlemleri Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmektedir.

Bütçe; belediyenin stratejik planına ve performans programına uygun olarak, analitik bütçe sistemine göre belediye başkanı tarafından hazırlanan, mali yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösteren, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin veren ve belediye meclisince kabul edilen bir karardır. Bu kapsamda Bursa Büyükşehir Belediyesi, faaliyetlerini ilgili mali yılı bütçesi ile verilen ödenekler ile yürütmektedir.

Büyükşehir Belediyesinin 2020 yılı bütçe ödenekleri, tahmini bütçe gider ve gelirleri ile gerçekleşme rakamları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

www.balioglu.net

Tablo 2:2020 Yılı Bütçe Giderleri ve Ödenekler Tablosu

E-Kod	Giderin Türü	Geçen Yıldan Dev. Ödenek (TL)	Bütçe İle Verilen Ödenek (TL)	Eklenen Ödenek (TL)	Düşülen Ödenek (TL)	Ödenek Toplamı (TL)	Bütçe Gideri Toplamı (TL)	İptal Edilen Ödenek (TL)	Ertesi Yıla Devreden Ödenek (TL)
01	Personel Giderleri	0,00	239.589.600,00	14.916.544,24	3.102.253,84	251.403.890,40	229.452.177,63	21.951.712,77	0,00
02	Sosyal Güv. Kurum. Devlet Primi Giderleri	0,00	35.287.998,33	2.855.307,13	333.720,41	37.809.585,05	33.623.771,87	4.185.813,18	0,00
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	0,00	884.293.901,67	172.859.479,24	104.454.209,45	952.699.171,46	775.345.524,62	177.353.646,84	0,00
04	Faiz Giderleri	0,00	330.000.000,00	0,00	34.698.798,79	295.301.201,21	245.057.119,57	50.244.081,64	0,00
05	Cari Transferler	0,00	60.710.000,00	38.319.944,99	776.654,38	98.253.290,61	94.865.441,12	3.387.849,49	0,00
06	Sermaye Giderleri	0,00	826.118.500,00	150.522.574,80	134.393.623,65	842.247.451,15	585.013.396,86	257.234.054,29	0,00
07	Sermaye Transferleri	0,00	70.000.000,00	0,00	332.280,19	69.667.719,81	61.370.263,21	8.297.456,60	0,00
08	Borç Verme	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
09	Yedek Ödenek	0,00	154.000.000,00	0,00	101.382.309,69	154.000.000,00	0,00	52.617.690,31	0,00
Toplam		**0**	**2.600.000.000,00**	**379.473.850,40**	**379.473.850,40**	**2.600.000.000,00**	**2.024.727.694,88**	**575.272.305,12**	**0,00**

Bursa Büyükşehir Belediyesinin 2020 mali yılı bütçesi ile 2.600.000.000 TL ödenek öngörülmüş olup yıl içinde eklenen ve düşülen 379.473850,40 TL ödenekle birlikte 2020 yılı ödenek toplamı 2.600.000.000 TL olmuştur. Yıl içinde 2.024.727.694,88 TL Bütçe Gideri yapılmış, 575.272.305,12 TL ödenek iptal edilmiştir.

Tablo 3:2020 Yılı Bütçe Gelirleri Tablosu

Bütçe Gelirinin Ekonomik Kodu	Bütçe Gelir Tahmini (TL)	Tahsilat Tutarı (TL)	Red ve İadeler (TL)	Net Tahsilat (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01- Vergi Gelirleri	36.614.150,00	34.282.792,20	52.202,15	34.230.590,05	94
03- Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	368.263.750,00	362.834.541,87	3.227.184,42	359.607.357,45	99
04- Alınan Bağış ve Yardımlar	40.775.500,00	33.329.165,77	-	33.329.165,77	82
05- Diğer Gelirler	1.971.322.000,00	1.937.149.912,06	91.337,17	1.937.058.574,89	98
06- Sermaye Gelirleri	384.785.000,00	148.158.063,52	14.760,00	148.143.303,52	39
08-Alacaklardan Tahsilat	(1.760.400,00)	-	-	-	-
09- Red ve İadeler	-	-	-	-	-
Toplam	**2.800.000.000,00**	**2.515.754.475,42**	**3.385.483,74**	**2.512.368.991,68**	**90**

Buna göre 2020 yılında net bütçe geliri % 90 seviyesinde gerçekleşmiştir. Sermaye gelirleri ise (% 39) beklenenin çok altında gerçekleşmiştir.

Tablo 4: 2020 Yılı Bütçe Giderleri Tablosu

Bütçe Giderinin Ekonomik Kodu	Bütçe (Başlangıç) Ödeneği (TL)	Bütçe Gideri (Gerçekleşen) Tutar (TL)	Gerçekleşme Yüzdesi (%)
01- Personel Giderleri	239.589.600,00	229.452.177,63	96
02- Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	35.287.998,33	33.623.771,87	95
03- Mal ve Hizmet Alım Giderleri	884.293.901,67	775.345.524,62	88
04- Faiz Gideri	330.000.000,00	245.057.119,57	74
05- Cari Transferler	60.710.000,00	94.865.441,12	56
06- Sermaye Giderleri	826.118.500,00	585.013.396,86	71
07- Sermaye Transferleri	70.000.000,00	61.370.263,21	88
08- Borç Verme	0,00	0,00	0
09- Yedek Ödenekler	154.000.000,00	0,00	0
Toplam	**2.600.000.000,00**	**2.024.727.694,88**	**78**

Buna göre 2020 yılında bütçe giderleri % 78 seviyesinde gerçekleşmiştir. Cari transfer giderlerinde başlangıç bütçesinde öngörülen tutar % 56 oranında aşılmıştır.

Belediyenin bütçe gelirler ve giderlerinin ekonomik sınıflandırmaya göre son üç yıllık seyri ve 2019 yılının 2018 yılına, 2020 yılının 2019 yılına göre değişim yüzdeleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

www.balioglu.net

Tablo 5:Bütçe Gelirlerinin 3 Yıllık (2018-2020) Seyri

Bütçe Gelirinin Çeşidi	2018 Yılı (TL) (A)	2019 Yılı (TL) (B)	2020 Yılı (TL) (C)	2019-2018 Değişim Oranı (%) [D=(B-A)/A]	2020-2019 Değişim Oranı (%) [E=(C-B)/B]
Vergi Gelirleri	31.240.521,92	35.068.783,34	34.282.792,20	12	-2
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	341.813.752,37	348.766.074,63	362.834.619,91	2	4
Alınan Bağış ve Yardım ile Özel Gelirler	15.018.736,91	27.221.482,35	33.329.165,77	81	22
Diğer Gelirler	1.514.805.521,44	1.549.605.388,19	1.937.149.834,02	2	25
Sermaye Gelirleri	222.785.705,91	182.526.337,09	148.158.063,52	- 18	-19
Toplam	**2.125.664.238,55**	**2.143.188.065,60**	**2.515.754.475,42**	1	17
Bütçe Gelirlerinden Red ve İadeler Toplamı (-)	3.504.444,35	2.625.145,07	3.385.483,74	-25	29
Net Toplam	**2.122.159.794,20**	**2.140.562.920,53**	**2.512.368.991,68**	**1**	**17**

Tablodaki veriler dikkate alındığında, 2020 yılında gelirler bir önceki yıla göre 363.895.696 TL'lik (%17) artış göstermiştir. Bu çerçevede; sermaye gelirlerinde 34.368.273,57 TL (% 19) azalış olmasına rağmen; alınan bağış ve yardım ile özel gelirler 6.107.683,42 TL (% 22), diğer gelirlerde 387.544.445,83 TL (% 25) tutarlarındaki artışlar toplam artış üzerinde belirleyici olmuştur. Artışın büyük oranda merkezi idare vergi gelirlerinden alınan paylarının eklenmesi sonucu arttığı anlaşılmaktadır.

www.balioglu.net

Tablo 6: Bütçe Giderlerinin 3 Yıllık (2018-2020) Seyri

Bütçe Giderinin Çeşidi	2018 Yılı (TL) (A)	2019 Yılı (TL) (B)	2020 Yılı (TL) (C)	2019-2018 Değişim Oranı (%) [D=(B-A)/A]	2020-2019 Değişim Oranı (%) [E=(C-B)/B]
Personel Giderleri	188.695.301,91	210.182.434,31	229.452.177,63	11	09
SGK Devlet Prim Giderleri	27.710.343,02	31.278.302,56	33.623.771,87	13	7
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	859.418.838,55	885.869.726,12	775.551.581,42	3	-12
Faiz Giderleri	211.123.815,00	321.012.040,91	245.057.119,57	52	-24
Cari Transferler	76.843.921,40	56.464.635,64	94.865.441,12	27	68
Sermaye Giderleri	923.446.511,24	515.245.372,38	584.807.340,06	0,44	0,14
Sermaye Transferleri	61.519.421,95	256.225.465,71	61.370.263,21	-3,16	-76
Toplam	**2.348.758.153,07**	**2.276.277.977,63**	**2.024.727.694,88**	**(3)**	**-(11)**

Belediyenin bütçe giderleri toplamı 2020 yılında 2019 yılına göre 251.550.282,75 TL (%11) azalmıştır. Gider kalemleri incelendiğinde; 2020 yılında sermaye transferlerinde 194.855.202,5 TL'lik (% 76) azalış olmuş, buna karşın cari transfer giderlerinde 38.400.805,48

TL'lik (% 68) bir artış olmuştur. Cari transfer artışı 2020 yılında yaşanan pandemi nedeniyle hane halkına yapılan transferlerden kaynaklanmış olup, özellikle bütçe yönetiminde dengenin sağlanması amacıyla tasarrufa gidilerek, mal hizmet alım giderleri ve sermaye transferleri azaltılmış ve bütçe denkliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Faaliyet Sonuçları Tablosuna göre; bütçe ile ilgili olsun ya da olmasın Belediyenin faaliyetlerinden dolayı tahakkuk eden 2020 yılı Faaliyet Gideri 2.709.775.319,80 TL, Faaliyet Geliri 2.813.434.985,02 TL olup Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu ise 103.659.665,22 TL olarak gerçekleşmiştir.

Bursa Büyükşehir Belediyesinin doğrudan ve dolaylı hissedarı olduğu şirketler aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

Tablo 7: Belediyenin Doğrudan Hissedarı Olduğu Şirketler

Sıra No	Şirketin Adı	Toplam Sermaye Tutarı (TL)	Belediyenin Sahip Olduğu Sermaye Tutarı (TL)	Hisse Oranı (%)
1	Besaş Bursa Ekmek ve Besin Sanayii ve Ticaret A.Ş.	26.400.000,00	23.424.720,00	88,73
2	Burkent-Bursa Kent Yapı İmar Bilişim Enerji San.ve Tic. A.Ş.	1.000.000,00	0,050	0,0000005
3	Binted-Bursa İnsan Kaynakları Taahhüt Eğitim Danışmanlık Hizmetleri, İmar İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.	500.000,00	150.000,00	30
4	Burfaş-Bursa Park Bahçe Sosyal ve Kültürel Hizmetler Ticaret A.Ş.	23.690.000,00	19.385.000,00	82
5	Burulaş-Bursa Ulaşım-Toplu Taşım İşletmeciliği Sanayi ve Ticaret A.Ş.	480.350.000,00	476.636.239,43	99,23
6	Bursa Jeotermal Enerji San. ve Tic.A.Ş.	47.200.000,00	11.657.500,00	25
7	GUHEM Uzay ve Havcılık Eğitim Merkezi A.Ş.	3.750.000	1.250.000	33

Tablo 8:Belediye Şirketlerinin Hissedarı Olduğu Şirketler

Sıra No	Belediye Şirketi	Hissedar Olduğu Şirket	Toplam Sermaye Tutarı (TL)	Belediye Şirketinin Sahip Olduğu Sermaye Tutarı (TL)	Belediye Şirketinin Hisse Oranı (%)
1	Besaş Bursa Ekmek ve Besin Sanayii ve Ticaret A.Ş.	Burkent-Bursa Kent Yapı İmar Bilişim Enerji San.ve Tic. A.Ş.	1.000.000	498.999,90	49,90
		Burfaş-Bursa Park Bahçe Sosyal ve Kültürel Hizmetler Ticaret A.Ş.	23.690.000	1.750.300,00	7,39
		Bursa Kültür ve Sanat Ürünleri Tic. A.Ş.	2.300.000	391.000,00	17
		Bursa Hayvancılık Tarım Sanayi ve Tic. A.Ş.	1.000.000	400.000,00	40
2	Binted-Bursa İnsan Kaynakları Taahhüt Eğitim Danışmanlık	Besaş Bursa Ekmek ve Besin Sanayii ve Ticaret A.Ş.	26.400.000	21.120,00	0,08
		Burkent-Bursa Kent Yapı İmar Bilişim Enerji San. Tic. A.Ş.	1.000.000	1.000,00	0,10

www.balioglu.net

	Hizmetleri, İmar İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.	Burulaş-Bursa Ulaşım-Toplu Taşım İşletmeciliği Sanayi ve Ticaret A.Ş.	480.350.000	3.713.760,57	0,77
		Bursa Kültür ve Sanat Ürünleri Tic. A.Ş.	2.300.000	391.000,00	17
		Bursa Jeotermal Enerji San. ve Tic. A.Ş.	47.200.000	2.032.200,00	4
3	Burkent-Bursa Kent Yapı İmar Bilişim Enerji San.ve Tic. A.Ş.	Burfaş-Bursa Park Bahçe Sosyal ve Kültürel Hizmetler Ticaret A.Ş.	23.690.000	557.300,00	2,35
		Bursa Kültür ve Sanat Ürünleri Tic.A.Ş.	2.300.000	736.000,00	32
4	Burfaş-Bursa Park Bahçe Sosyal ve Kültürel Hizmetler Ticaret A.Ş.	Besaş Bursa Ekmek ve Besin Sanayii ve Ticaret A.Ş.	26.400.000	52.800,00	0,20
		Burkent-Bursa Kent Yapı İmarbilişim Enerji San.ve Tic. A.Ş.	1.000.000	1.000,00	0,10
		Bursa Kültür ve Sanat Ürünleri Tic. A.Ş.	2.300.000	291.000,00	17
		Bursa Jeotermal Enerji San. ve Tic. A.Ş.	47.200.000	32.200	0,0068
		Bursa Hayvancılık Tarım Sanayi ve Tic. A.Ş.	1.000.000	200.000,00	20
5	Burulaş-Bursa Ulaşım-Toplu Taşım İşletmeciliği Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Besaş Bursa Ekmek ve Besin Sanayii ve Ticaret A.Ş.	26.400.000	266.640,00	1,01
		Burkent-Bursa Kent Yapı İmarbilişim Enerji San.ve Tic.A.Ş.	1.000.000	499.000,00	49,90
		Burfaş-Bursa Park Bahçe Sosyal ve Kültürel Hizmetler Ticaret A.Ş.	23.690.000	1.750.300,00	7
		Bursa Kültür ve Sanat Ürünleri Tic. A.Ş.	2.300.000	391.000,00	17
		Bursa Jeotermal Enerji San. ve Tic. A.Ş.	47.200.000	1.710.000,00	4
		Bursa Hayvancılık Tarım Sanayi ve Tic. A.Ş.	1.000.000	200.000,00	40

www.balioglu.net

1.4. Muhasebe ve Raporlama Sistemi

1.4.1. Kamu İdaresinin Muhasebe Sistemi

Bursa Büyükşehir Belediyesinin muhasebe kayıt işlemleri Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir. Mahalli idarelerin hesap planı, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nin 46'ncı maddesinde ana hesap grupları, hesap grupları ve hesaplar itibariyle belirlenmiş çerçeve hesap planında yer alan hesaplardan oluşmaktadır. Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer almamakla birlikte, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer alan herhangi bir hesabın kullanılması gerekliliği ortaya çıkarsa Yönetmelik'teki hesap planına ilave hesap eklemeye veya çıkarmaya, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yetkilidir.

Ayrıca, mahalli idarelere ait detaylı hesap planları, bu Yönetmelik'te belirlenen hesap planı çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle ilgili Bakanlıklarca

hazırlanmaktadır.

1.4.2. Kamu İdaresinin Raporlama Sistemi

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 484 ve 485'inci maddeleri uyarınca; mali tablolar, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği'nde belirlenen ilkelere ve standartlara uygun olarak hazırlanır ve belirlenen sürelerde ilgililerin bilgisine sunulur. Bu bağlamda, İdarece üretilen cetvel ve temel mali tablolar ile diğer mali tablolar şunlardır:

a) Mizan cetveli

b) Temel mali tablolar

1) Bilanço

2) Faaliyet sonuçları tablosu

3) Nakit akış tablosu

c) Diğer mali tablolar

1) Bütçe uygulama sonuçları tablosu

2) Gelirlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu

3) Giderlerin fonksiyonel sınıflandırılması tablosu

4) Giderlerin ekonomik sınıflandırılması tablosu

5) Bütçe gelirlerinin ekonomik sınıflandırılması tablosu

6) Bütçe giderlerinin kurumsal sınıflandırılması tablosu

7) Bütçe giderlerinin fonksiyonel sınıflandırılması tablosu

8) Bütçe giderlerinin finansal sınıflandırılması tablosu

9) Bütçe giderlerinin ekonomik sınıflandırılması tablosu

10) Bütçe giderleri ve ödenekler tablosu.

1.4.3. Kamu İdaresi Tarafından Denetime Sunulan Defter, Tablo ve Belgeler

www.balioglu.net

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuştur:

- Birleştirilmiş veriler defteri
- Geçici ve kesin mizan
- Bilanço
- Faaliyet sonuçları tablosu,
- İdare taşınır mal yönetimi ayrıntılı hesap cetveli ile idare taşınır mal yönetim hesabı icmal cetveli

Kamu İdaresinin denetimi; yukarıda belirtilen defter, tablo ve belgeler ile Usul ve Esaslar'ın 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

www.balioglu.net

Denetim görüşü, Kamu İdaresinin tabi olduğu geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. KAMU İDARESİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

www.balioglu.net

Kamu idaresinin mali tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürünün belirlenmesine esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. İÇ KONTROL SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İç kontrol sistemi, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun beşinci kısmında düzenlenmiştir. İç kontrol, idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve

kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür.

Görev ve yetkileri çerçevesinde, malî yönetim ve kontrol süreçlerine ilişkin standartlar ve yöntemler Hazine ve Maliye Bakanlığınca, iç denetime ilişkin standartlar ve yöntemler ise İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenir, geliştirilir ve uyumlaştırılır. Bunlar ayrıca, sistemlerin koordinasyonunu sağlar ve kamu idarelerine rehberlik hizmeti verir.

31.12.2005 tarihli ve 26040 (3. Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesinde, iç kontrol standartlarının, merkezi uyumlaştırma görevi çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenip yayımlanacağı, kamu idarelerinin, malî ve malî olmayan tüm işlemlerinde bu standartlara uymakla ve gereğini yerine getirmekle yükümlü bulunduğu, ayrıca Kanun'a ve iç kontrol standartlarına aykırı olmamak koşuluyla, idarelerce görev alanları çerçevesinde her türlü yöntem, süreç ve özellikli işlemlere ilişkin standartlar belirlenebileceği belirtilmiştir.

www.balioglu.net

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanarak 26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği ile kamu idarelerinde iç kontrol sisteminin oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi amacıyla 18 standart ve bu standartlar için gerekli 79 genel şart belirlenmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve ilgili diğer mevzuat uyarınca, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından Kamu İç Kontrol Sisteminin oluşturulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi çalışmaları, Belediyenin yönetim sorumluluğu kapsamında birimlerle ortak çalışma yapılarak Kamu İç Kontrol Standartları Uyum Eylem Planı hazırlanmıştır.

Bu çerçevede; Belediyede Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve kurumlara gönderilen Kamu İç Kontrol Standartları Uyum Eylem Planı Rehberi de dikkate alınarak iç kontrol sisteminin kurulması ve uygulanmasının sağlanması çalışmaları devam etmektedir.

Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik Ekinde yer alan "Etik Sözleşmesi" kamu idaresi personeli tarafından imzalanmıştır.

İdare organizasyon yapısı içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar belirlenmiştir. Ayrıca her müdürlük bazında çalışma yönetmelikleri hazırlanmıştır. Yetki devri ve sınırlarının belirlendiği İmza Yetkileri Yönergesi hazırlanmıştır.

İdarenin 2020-2024 dönemini kapsayan Stratejik Plan ile 2020 Yılı Performans Programı hazırlanmıştır.

Ön mali kontrol sistemi, İç Kontrol ve Ön Mali Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar'a uygun olarak kurulmuştur.

İdarenin tüm birimlerinde yapılan işlerin iş tanımları yapılmış, bu işlerin süreçleri ve iş akış şemaları çıkarılmıştır.

Faaliyet sonuçları idare faaliyet raporunda gösterilmekte ve idare faaliyet raporu kamu idaresinin web sayfasında yayınlanmaktadır.

İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı hazırlanmıştır ve Eylem Planı'nda yer alan eylemlerin gerçekleşme sonuçları izlenmektedir.

www.balioglu.net

İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu 08.06.2020 tarih ve 83502 sayılı olur ile kurulmuş ve 09.06.2020 tarih ve 98922 sayılı yazı ile Kuruma duyurulmuştur

Buna karşın; İç kontrol sisteminin yılda en az bir kez değerlendirilmesi yapılmakla birlikte değerlendirme formları ve raporları düzenlenmemiş, İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulu, İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Raporunu değerlendirerek uygun görüşüyle üst yöneticinin onayına sunmamıştır.

26.12.2007 tarih ve 26738 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği'nin *"İzleme Standartları"* başlıklı bölümde; İzlemenin, iç kontrol sisteminin kalitesini değerlendirmek üzere yürütülen tüm izleme faaliyetlerini kapsadığı belirtilerek *"İç kontrolün değerlendirilmesi"*ne ilişkin17'nci standartta idarelerin iç kontrol sistemini yılda en az bir kez değerlendireceği ifade edilmiştir.

Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planı Rehberi'nde ise iç kontrol sisteminin izlenmesinde temel sorumluluğun üst yöneticiye ait olduğu, üst yöneticinin bu sorumluluğu iç denetim birimi, strateji geliştirme birimleri ve harcama yetkilileri aracılığıyla yerine getireceği, İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun Strateji Geliştirme Birimi tarafından iç kontrol sisteminin yıllık değerlendirilmesi sonucu hazırlanan İç Kontrol Sistemi

Değerlendirme Raporunu değerlendireceği ve varsa rapora ilişkin eksiklikleri tamamlandıktan sonra uygun görüşüyle üst yöneticinin onayına sunacağı belirtilmiştir.

Kurumda çalışan iç denetçi sayısı yetersiz olup iç denetim etkin değildir.

Kurumda 7 adet iç denetçi kadrosu bulunmasına karşın 2 adet iç denetçi görev yapmaktadır. Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı İç Denetim Birimi tarafından hazırlanan 2019-2021 Dönemi İç Denetim Planının "IV- KAYNAK KISITLARI VE OLASI ETKİLERİ" başlığı altında da iç denetçi sayısının yetersiz olduğu, kurumun tüm işlem ve faaliyetlerini kapsayacak şekilde bütün denetim alanlarının denetim kapsamına alınabilmesi için 11 iç denetçi istihdam edilmesi gerektiği, İç Denetim Biriminde mevcut iç denetçi kaynağıyla üç yıllık dönemde kurum faaliyetlerinin önemli bir bölümünün denetlenememesi dolayısıyla kurumun birçok faaliyetindeki iş ve işlemlerin güvenirlik düzeyinin belirlenemediği ifade edilmiştir.

Kurumda 2015 yılında 9, 2016 yılında 6, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında 2, 2020 yılında ise bir adet iç denetim raporu düzenlenmiştir.

www.balioglu.net

Üst yöneticinin iç kontrol sisteminin tasarım ve işleyişi konusunda denetim ve danışmanlık faaliyeti yürütmek üzere etkin bir iç denetim birimi kurması, iç kontrol sistemini destekleyip sahiplendiğinin en önemli göstergelerinden biridir.

Bu çerçevede; iç kontrol sisteminin kurulması, uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapılmış olsa da, etkin bir iç kontrol sisteminin oluşturulması için, İç Kontrol İzleme ve Yönlendirme Kurulunun oluşturulması, iç denetim fonksiyonunun etkin bir şekilde yerine getirilebilmesi için kurum büyüklüğü dikkate alınarak iç denetçi kadrolarına yeterli sayıda atamanın yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

6. DENETİM GÖRÜŞÜ

Bursa Büyükşehir Belediyesi 2020 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve kamu idaresi tarafından sunulan; geçerli finansal raporlama çerçevesi kapsamındaki mali rapor ve tablolarının, tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

7. DENETİM BULGULARI

Raporda yer alan bulgular, denetimler sonucunda tespit edilen hususlara kamu idaresi tarafından verilen cevapların değerlendirilmesi suretiyle düzenlenmiştir.

A. DENETİM GÖRÜŞÜNÜN DAYANAĞI BULGULAR

Herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

B. DİĞER BULGULAR

Bu bölümde, mali rapor ve tablolara verilen görüş ile ilgili olmayan bulgular yer almaktadır.

BULGU 1: Gecekondu Fonu Hesabının Oluşturulmaması

775 sayılı Gecekondu Kanunu hükümlerine göre oluşturulması gereken fon hesabının teşkil ettirilmediği, belediye ve mücavir alan sınırları içindeki Hazineye ait taşınmazların satış bedellerinden aktarılan payın, fon hesabında toplanmadığı görülmüştür.

775 sayılı Gecekondu Kanunu'nun *"Fonların Teşkili ve Kullanılması"* başlıklı 12'nci maddesinde; belirtilen kaynaklardan sağlanacak gelirlerin, Türkiye Emlak Kredi Bankasında, ilgili belediyeler adına açılacak özel hesaplarda toplanacağı, 13'üncü maddesinde ise bu fonlarda toplanan paraların nerelerde kullanılması gerektiği açıklanmıştır.

www.balioglu.net

775 sayılı Gecekondu Kanunu'nun 12'nci maddesi gereğince teşkil edilen fonda toplanan paralar, belediyelerce, Toplu Konut İdaresi Başkanlığının izni alınmak şartıyla 13'üncü maddede açıklanan yerlerde kullanılabilecek, bunun dışındaki yerlerde kullanılamayacaktır.

4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un *"Taksitle Ödeme, Satış Bedelinden Pay Verilmesi, Belediyelere Devir"* başlıklı 5'inci maddesinde; *"... Belediye ve mücavir alan sınırları içindeki Hazineye ait taşınmazların satış bedellerinin tahsil edilen kısmından öncelikle yerinde muhafaza edilemeyen yapıların tasfiyesinde kullanılmak şartıyla % 10'u, ilgili belediyelerin 20.7.1966 tarihli ve 775 sayılı Kanun hükümlerine göre oluşturulan fon hesabına aktarılır. Kalan kısmından ise ilgili belediyeye % 30, varsa büyükşehir belediyesine % 10 oranında pay verilir. ...Bu paylar tahsilini takip eden ayın yirmisine kadar ilgili idarelerin hesaplarına aktarılır. ..."* denilmektedir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin Fonun teşkili ve muhasebeleştirilmesine ilişkin *"Belirli Bir Amaca Tahsisli Gelirler ve Alınan Paylar"* başlıklı 18'inci maddesinin ikinci fıkrasında aynen:

"20/7/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununun 12 nci maddesi gereği kurulan fonda toplanacak paralar gelir bütçesinin ilgili bölümüne gelir kaydedilir. Diğer taraftan gider bütçesinin ilgili tertibine tahsis amacı doğrultusunda kullanılmak üzere ödenek konulur. Bu fondan yapılan harcamalarda 775 sayılı Kanunda belirtilen usul ve esaslar uygulanır." denilmektedir.

Yapılan inceleme neticesinde, Hazine tarafından gönderilen 1.929.829,55 TL'nin tamamının 800.05.02.08.99 nolu *"Mahalli İdarelere Ait Diğer Paylar Hesabı"*na kaydedilerek muhasebeleştirildiği ancak söz konusu tutarın tahsis amacı doğrultusunda kullanılmak üzere ödenek kaydedilmediği, bankada özel fon hesabının oluşturulmadığı ve amacına uygun kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Kamu İdaresi cevabında, 4706 sayılu Kanun'un genel gerekçesinde, 2001 yılında yaşanan ekonomik krizin etkilerini azaltılmasının, ekonomik canlanmanın sağlanmasının ve krizden etkilenen belediyelerin kaynak sıkıntısının azaltılmasının amaçlandığı belirtmiş ise de; Büyükşehir Belediyelerine aktarılan kaynakların kullanımına ilişkin esaslar mevzuatta belirlenmiş olup İdare bu payları dilediği gibi kullanamaz. 775 sayılı Kanun aktarılan payların özel bir fon hesabında tutulacağını belirterek büyükşehir ya da il belediyesi ayrımına gitmemiştir. Böylece söz konusu pay fon teşkil edilip harcanarak da ekonomiye kaynak sağlamış olacaktır. *"Büyükşehirlerde bu kanunun tatbikatı büyükşehir belediyelerinin koordinatörlüğünde ilçe belediyelerince yapılır"* ifadesi ise Kanun'un uygulanmasında birlik sağlamayı amaçlamaktadır. Zira 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nun "Fonların Teşkili ve Kullanılması" başlıklı 12'nci maddesinde; belirtilen kaynaklardan sağlanacak gelirlerin, Türkiye Emlak Kredi Bankasında, ilgili belediyeler adına açılacak özel hesaplarda toplanacağı ifade edilmiş, 13'üncü maddesinde ise bu fonlarda toplanan paraların nerelerde kullanılması gerektiği açıklanmıştır.

Belirtilen mevzuat hükümleri ve yapılan açıklamalar çerçevesinde, Hazineye ait taşınmazların satış bedellerinden tahsil edilen kısmından Hazinece belediyeye aktarılan ve belediye tarafından ilgili hesaba kaydedilen tutar, tahsis amacı doğrultusunda kullanılmak üzere ödenek kaydedilmeli ve bankada özel fon hesabı oluşturularak amacına uygun şekilde kullanılması sağlanmalıdır.

www.balioglu.net

BULGU 2: Belediye Başkanı Dışında Temsil Ağırlama Bütçesinin Kullanılması

Belediyede başkanlık makamına ait Temsil Ağırlama Bütçesinin, bu makam tarafından kullanılması gerekirken; bir çok şube müdürlüğü bütçesinde tertip açılmak suretiyle kullanıldığı görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun *"Belediye giderleri"* başlıklı 60'ıncı maddesinde temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri belediye giderleri arasında sayılmaktadır.

Belediye Bütçesinden Yapılacak Temsil Ağırlama ve Tören Giderleri Yönergesi'nin

"Kapsam" başlıklı 2'nci maddesinde *"Bu Yönerge, belediye idaresinin başı ve temsilcisi olan belediye başkanının bu sıfatının gereği olarak yapacağı temsil, ağırlama ve tören giderleri konusunda uyacağı kuralları kapsar."*

Yönerge'nin 3'üncü maddesinde de *"Temsil-ağırlama ve tören giderlerinin konu, kapsam ve miktarının tayini Belediye başkanının takdirine tabidir...."*

Denmektedir.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümleri uyarınca Belediye Başkanının üst yönetici sıfatı ile Belediyeyi temsile yetkili olduğu ve bu giderlerin kendi takdir yetkisinde bulunduğu görülmektedir. Söz konusu husus 2019 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer almasına rağmen 2020 yılında da aynı uygulama devam etmiştir.

Temsil, ağırlama bütçesinin Başkanlık makamını temsile yetkili olan Belediye Başkanı tarafından kullanılması gerekmekte olup, bütçenin diğer harcama birimlerince kullanılması mevzuata uygun değildir.

Kamu İdaresi bulgu cevabında 33 müdürlüğün temsil ve ağırlama gideri bütçe tertibine ödenek konulmuş olsa da, 13 müdürlükte bu bütçe tertibinden bir harcama yapılmadığı, 2021 mali yılı bütçesinde temsil ve tanıtma giderlerinde Belediye Başkanı tarafından kullanılmak üzere yalnız 3 birimde ödenek konulduğu belirtilmiştir. İzleyen denetim dönemlerinde bulgu konusu edilen hususun takibi yapılacaktır.

www.balioglu.net

BULGU 3: Temsil ve Tanıtma Gideri Olmayan Bazı Harcamaların Temsil ve Tanıtma Giderleri Tertibinden Ödenmesi ve Muhasebeleştirilmesi

Engelliler yılbaşı etkinliği için salon kiralanması, Covid-19 kapsamında vatandaşlara verilen yemek bedeli, hastanede yatan hasta yakınlarının konaklama bedeli, eğitim amaçlı salon kiralama, Kurumda düzenlenen eğitim için yapılan organizasyon gideri, Belediye Başkanının konaklama gideri gibi farklı harcamaların bütçenin temsil ve tanıtma giderleri tertibinden ödendiği ve temsil, ağırlama, tören, fuar, organizasyon giderleri bölümüne kaydedildiği görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun *"Belediye Giderleri"* başlıklı 60'ıncı maddesinde, temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri, belediyenin giderleri arasında saymış, *"Belediye Başkanının Görev ve Yetkileri"* başlıklı 38'inci maddesinde ise bütçede temsil ve ağırlama giderleri için ayrılan ödeneğin, münhasıran belediye başkanı tarafından kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

www.balioglu.net

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun *"Mali saydamlık"* başlıklı 7'nci maddesinin (d) bendinde; kamu hesaplarının standart bir muhasebe sistemi ve genel kabul görmüş muhasebe prensiplerine uygun bir muhasebe düzenine göre oluşturulmasının zorunlu olduğu, *"Hesap Verme Sorumluluğu"* başlıklı 8'inci maddesinde ise her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu ifade edilmiştir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin *"Hüküm Bulunmayan Haller"* başlıklı 508'inci maddesinde; *"Bütçeye ilişkin olarak bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan ve ihtiyaç duyulan hallerde, Maliye Bakanlığınca genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri için yapılan düzenlemeler esas alınır."* denilmektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan 2020-2022 Dönemi Bütçe Çağrısı ve Bütçe Hazırlama Rehberi merkezi yönetim bütçesine dâhil idarelerin 2020-2022 dönemi bütçe hazırlıklarında esas alınacağı belirtilmiş ise de; yukarıda yer alan hüküm gereği mahalli idareler için bütçeye ilişkin düzenlemelerde esas alınabilecektir.

Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanan 2020-2022 Dönemi Bütçe Çağrısı ve Bütçe Hazırlama Rehberinde de 03.6 Temsil ve Tanıtma Giderleri bölümüne kaydedilecek giderler

ayrıntılı olarak sayılmıştır. Aynı rehberde engelliler yılbaşı etkinliği için salon kiralanması, Covid-19 kapsamında vatandaşlara verilen yemek bedeli, hastanede yatan hasta yakınlarının konaklama bedeli, eğitim amaçlı salon kiralanması gibi harcamaların 05.4 Hane Halkına Yapılan Transferler bölümüne, personel eğitimi için yapılan harcamaların 03.5.9.03 Kurslara Katılma ve Eğitim Giderleri bölümüne, personelin yurt içi görevlendirilmesine ilişkin konaklama bedelinin 03.3.1 Yurtiçi Geçici Görev Yollukları bölümüne kaydedileceği belirtilmiştir. Benzer şekilde Mahalli İdareler Detaylı Hesap Planı'nda da hesap kodları yer almaktadır.

Temsil ve tanıtma gideri olmayan ve yukarıda örnek olarak verilen harcamaların temsil ve tanıtma giderleri tertibinden ödenmesi ve muhasebeleştirilmesi, mali tabloların doğru veri üretmesini engellediği gibi Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin amaçlarından olan; hesap ve kayıt düzeninde saydamlık, hesap verilebilirlik, tekdüzenin sağlanması, faaliyetlerin gerçek mahiyetlerine uygun olarak sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ilkelerine de uygun olmadığı değerlendirilmiştir.

www.balioglu.net

BULGU 4: Yapım İşi Hakedişlerinden Geçici Kabul Noksanlarına İlişkin Yapılan Kesintilerin Hatalı Muhasebeleştirilmesi

Yapım işi hakedişlerinden geçici kabul noksanlarına ilişkin yapılan kesintiler 330.15 veya 430.15 nolu hesaba kaydedilmesi gerekirken 330.01.02 veya 430.01.02 nolu hesaplara kaydedilmiştir.

Anahtar Teslimi Götürü Bedel Sözleşmeli Yapım İşlerinde Tip Sözleşme'nin "geçici kabul noksanları" başlıklı 30.1'inci maddesinde, geçici kabul noksanları için düzenlenen her hakedişte yapılan iş tutarının % 3'üne karşılık gelen kısmının tutulacağı ve bu tutarın, geçici kabul noksanı bulunmayan işlerde geçici kabul onay tarihinden sonra, geçici kabul noksanı bulunan işlerde ise bu eksikliklerin tamamlanmasını müteakip, geçici kabul onay tarihinden sonra yükleniciye ödeneceği, fiyat farkı ödenen işlerde bu tutarın, sözleşme tarihinden itibaren endeks üzerinden güncelleştirilmek suretiyle kesileceği düzenlenmiştir.

Birim Fiyatlı Yapım İşlerine İlişkin Tip Sözleşme'nin 30.2'nci maddesinde de, düzenlenen hakedişlerde; tamamlanmış, ancak kesin hesabı İdareye verilmemiş imalatlara ait tutarların % 5'i karşılığında teminat mektubu alınacağı ve kesin hesaplar İdare tarafından onaylanmadıkça bu teminat mektubunun iade edilmeyeceği, yüklenicinin teminat mektubu vermemesi durumunda ise kesin hesabı İdareye verilmemiş imalatlara ait tutarların % 5'inin

tutulacağı ve kesin hesaplar İdare tarafından onaylanmadıkça bu tutarların ödenmeyeceği düzenlenmiştir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 257 ve 258'inci maddelerine göre, teminat olarak nakden veya mahsuben tahsil edilen tutarların 330 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabına kaydedilmesi gerekmektedir. 1 yıldan uzun süreliler ise 320 ve 321 inci maddeye göre 430 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabında izlenmelidir. Dolayısıyla, yapım işi sözleşmelerinin niteliğine göre % 3 veya % 5 oranında yapılan geçici kabul noksanları kesintisinin 330 veya 430 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabına kaydedilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, Mahalli İdareler Detaylı Hesap Planı'nın 330 veya 430 Alınan Depozito ve Teminatlar Hesabı alt detay kodlarında 330.15 veya 430.15 Yapım İşleri Tip Sözleşmesinin 30'uncu ve 31'inci Maddeleri Gereği Alınan Teminatlar Hesabı yer almakta olup hakediş ödemelerinden yapılan geçici kabul noksanları kesintilerinin bu hesapta izlenmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir.

www.balioglu.net

Yapılan incelemede, örneğin, "İnegöl, Yenişehir, Kestel, Gürsu İlçeleri Arter, Cadde Sokaklarında Asfalt Kaplama ve Yama Yapılması" (Birim fiyat) işine ilişkin kesintiler 330.15 nolu hesap yerine 330.01.02 nolu hesaba, "Yenişehir Kapalı Pazar Alanı ve Hizmet Binası Yapım İşi" nde (Anahtar Teslim) yapılan kesinti ise 430.15 nolu hesap yerine 430.01.02 nolu hesaba kaydedilmiştir.

Kamu idaresi cevabında, hatalı kaydın 21/05/2021 tarih ve 8693 nolu yevmiye ile düzeltildiği belirtmiş ise de 2020 yılı hesaplarını düzeltme etkisi bulunmamaktır.

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri gereği, düzenlenen her hakedişte, yapılan iş tutarının % 3 veya % 5 oranı tutulmaktadır. Bu kesintiler vadesine göre 330.15 veya 430.15 nolu hesaplarda izlenmelidir.

BULGU 5: Spor Merkezi İkmal İnşaatı İşinde Uygulama Projeleri Olmasına Rağmen Birim Fiyat Teklif Alınması

2018 yılında tasfiye edilip 2020 yılında ikmal inşaatı yapılan Bursa Büyükşehir Belediyesi İnegöl Spor Merkezi İkmal İnşaatı işinde uygulama projeleri bulunmasına rağmen birim fiyat teklif alındığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 4'üncü maddesinde;

"Bu Kanunun uygulanmasında;

Ön proje: Belli bir yapının kesin ihtiyaç programına göre; gerekli arazi ve zemin araştırmaları yapılmadan, bilgilerin halihazır haritalardan alındığı, çevresel etki değerlendirme ve fizibilite raporları dahil elde edilen verilere dayanılarak hazırlanan plân, kesit, görünüş ve profillerin belirtildiği bir veya birkaç çözümü içeren projeyi,

Kesin proje: Belli bir yapının onaylanmış ön projesine göre; mümkün olan arazi ve zemin araştırmaları yapılmış olan, yapı elemanlarının ölçülendirilip boyutlandırıldığı, inşaat sistem ve gereçleri ile teknik özelliklerinin belirtildiği projeyi,

Uygulama projesi: Belli bir yapının onaylanmış kesin projesine göre yapının her türlü ayrıntısının belirtildiği projeyi,

...

İfade eder." denilmiştir.

www.balioglu.net

"İdarelerce uyulması gereken diğer kurallar" başlıklı 62'nci maddesinin (c) bendinde ise; uygulama projesi bulunan yapım işlerinde anahtar teslim götürü bedel teklif alınmak suretiyle ihale yapılması zorunlu tutulmuş ancak işin yapımı sırasında belli aşamalarda arazi ve zemin etütleri gerektirmesi sebebiyle ihaleden önce uygulama projesi yapılamayan yapım işlerinde (bina işleri hariç) kesin proje ile ihaleye çıkılabileceği belirtilmiştir. Uygulama projesi yapılamayan kısımlar için ise birim fiyat teklif alınması uygun görülmüştür.

Bina işlerinin; anahtar teslim götürü bedel teklif alınmak suretiyle ihalesinin zorunlu tutulmasının sebebi ise, ihale öncesinde ortaya konulan teknik şartların ve uygulama projesinin değişikliğe uğraması ihtimalinin olmayacağı düşüncesidir.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun *"Sözleşme Türleri"* başlıklı 6'ncı maddesinde ise aynı yapım işi içerisinde niteliğine göre bir kısmı için götürü bedel diğer kısmı için birim fiyat teklif alınarak karma sözleşme yapılabileceği ifade edilmiştir.

Yapılan incelemede aşağıdaki kronolojik sıralama oluşturulmuştur.

İlk İhale tarihi: 12.05.2016

Yer teslim tarihi: 17.06.2016

Uygulama projeleri teslim tarihi: 01.11.2016

Tasfiye tarihi: 27.08.2018

İkmal ihalesi olur tarihi: 21.01.2020

İkmal ihalesi tarihi: 20.04.2020

Bu sıraya göre, uygulama projeleri yüklenicinin 01.11.2016 tarih ve 185328 sayılı dilekçesi ile teslim alınmış, ancak iş tamamlanamamış ve 2018 yılında tasfiye edilmiştir. 21.01.2020 tarihine gelindiğinde, olur alınarak ikmal ihalesi çalışmaları başlatılmıştır. Dolayısıyla, ikmal ihalesine çıkılmadan önce İdarenin elinde mimari ve statiğe ilişkin uygulama projeleri, elektrik ve mekaniğe ilişkin ise avan projeleri ile kısım kısım uygulama projeleri bulunmaktadır. Hal böyle iken birim fiyat teklif yerine anahtar teslim götürü bedel uygulanması ya da en azından uygulama projesi olan A, B, C bloklar ve tribün imalatları için anahtar teslim diğer kısımlar içinse birim fiyat teklif alınarak karma sözleşme yapılması gerekirdi.

Kamu idaresi cevabında, tasfiye sürecinde işe ait öngörü ve ihtiyaç programının değişmesi, genel olarak çevre düzenleme, alt yapı imalatlarının ve projelerinin hazır olmaması ve değişkenlik göstermesi nedeniyle açık ihale usulü birim fiyat teklif usulüne göre ihaleye çıkıldığı belirtilerek, bulguda belirtildiği üzere uygulama projesi hazırlanarak yapım işlerinin anahtar teslim götürü bedelle ihale edileceği ifade edilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda uygulama projesinin hazırlanabileceği yapım işlerinin, özellikle bina inşaatının, anahtar teslim götürü bedel yoluyla ihale edilmesi gerekmektedir.

BULGU 6: Yapım İşlerinde İş Artışlarına İlişkin Gerekçe Raporları Dayanaklarının Yeterli Olmaması

2019 yılı Sayıştay Denetim Raporunda da belirtildiği üzere, Belediyenin yapım işi ihalelerinin incelenmesi neticesinde, iş artışlarına ilişkin gerekçe raporlarının yeterli düzeyde açıklayıcı olmadığı görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun *"Temel ilkeler"* başlıklı 5'inci maddesinde;

"İdareler, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur." denilmektedir.

4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nun *"Sözleşme kapsamında*

www.balioglu.net

yaptırılabilecek ilave işler, iş eksilişi ve işin tasfiyesi" başlıklı 24'üncü maddesinde;

"Mal ve hizmet alımlarıyla yapım sözleşmelerinde, öngörülemeyen durumlar nedeniyle bir iş artışının zorunlu olması halinde, artışa konu olan iş;

a) Sözleşmeye esas proje içinde kalması,

b) İdareyi külfete sokmaksızın asıl işten ayrılmasının teknik veya ekonomik olarak mümkün olmaması,

Şartlarıyla, anahtar teslimi götürü bedel ihale edilen yapım işlerinde sözleşme bedelinin % 10'una, birim fiyat teklif almak suretiyle ihale edilen mal ve hizmet alımlarıyla yapım işleri sözleşmelerinde ise % 20 'sine kadar oran dahilinde, süre hariç sözleşme ve ihale dokümanındaki hükümler çerçevesinde aynı yükleniciye yaptırılabilir.

Birim fiyat sözleşme ile yürütülen yapım işlerinde, Bakanlar Kurulu bu oranı sözleşme bazında % 40 'a kadar artırmaya yetkilidir.

..." hükmüne yer verilmiştir.

www.balioglu.net

Yapım İşleri Genel Şartnamesi'nin *"Sözleşme kapsamında yaptırılabilecek ilave işler, iş eksilişi ve işin tasfiyesi"* başlıklı 21'inci maddesinde, iş artışının hangi koşullarda ve ne oranlarda yapılabileceği,

*"Proje Uygulanması "*başlıklı 12'nci maddesinin 4'üncü bendinde, idarenin projeler üzerinde gerekli değişiklikleri yapabileceği,

"Sözleşmede bulunmayan işlerin fiyatının tespiti" başlıklı 22'nci maddesinde de proje değişikliği şartları gerçekleştiği durumlarda yeni birim fiyat yapılmak suretiyle ödeme yapılacağı

Belirtilmiştir.

İş artışı dolayısıyla yapılması gereken ilave iş kalemlerinin yeni birim fiyatları, 22'nci maddedeki yöntem ve esaslar dâhilinde belirlenecektir.

Buna göre, ilave işlerin aynı sözleşme kapsamında aynı yükleniciye yaptırılabilmesi için iş artışının başlangıçta öngörülemeyen nedenlere dayalı olarak ortaya çıkması, artışa konu işlerin yapılmasında zorunluluk bulunması, ilave işlerin idareyi külfete sokmaksızın asıl işten ayrılmasının teknik veya ekonomik olarak mümkün olmaması ve yasal sınırlar dâhilindeki iş

artışlarının işin tamamlanması amacıyla yaptırılması gerekir.

Yapılan incelemede gerekçe raporlarında yer alan dayanaklardan bazılarının; sair nedenler, birim fiyat cetvelinde bulunmayan kalemler, belirlenen bazı yeni işlerin yapılabilmesi, yapımı zorunlu olan işler gibi soyut ifadelerden oluştuğu görülmüştür.

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümlerine göre iş artışlarının öngörülmeyen durumlar nedeniyle gerekli görülmesi ön şarttır. Öngörülmeyen durumların ise gerekçe raporunda açıkça ve dayanaklarıyla birlikte açıklanması zaruridir. Bir başka deyişle vazgeçilen imalatların yerine yapılacak imalatların ya da yeni imalatların hangi ihtiyaca binaen gerçekleştirileceğinin gerekçeli rapor ile izah edilmesi gerekmektedir.

Bu itibarla, iş artışına başvurulduğu durumlarda düzenlenecek gerekçe raporlarının gerçek durumu yansıtacak, detaylı, açık ve anlaşılabilir şekilde düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

BULGU 7: Kanun'da Belirlenen Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Bazı Mal ve Hizmet Alımlarının Kısımlara Bölünmesi

www.balioglu.net

Bazı mal ve hizmet alımlarının, Kanunu'nun temel ilkelerine uyulmadan kısımlara bölünmek suretiyle doğrudan temin yöntemi ile temin edildiği görülmüştür.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel İlkeler" başlıklı 5'inci maddesinde; *"İdareler, bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur. Eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işleri kısımlara bölünemez. Bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulü temel usullerdir. Diğer ihale usulleri Kanunda belirtilen özel hallerde kullanılabilir."* denilmektedir. Buna göre temel ihale usulleri dışında yer alan doğrudan temin yöntemi ile ihtiyaçların karşılanması ancak Kanun'da belirtilen özel hallerde mümkün olabilmektedir. Kanun'da bu özel hallerden biri olarak *"Büyükşehir belediyesi sınırları dahilinde bulunan idarelerin on beşmilyar, diğer idarelerin beşmilyar Türk Lirasını aşmayan ihtiyaçları…"* belirtilmiştir. (2020 yılı için söz konusu limit tutarı 99.008 TL'dir.)

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerine uyulmayarak parasal limitlerin altında kalmak amacıyla mal ve hizmet alımlarının kısımlara bölünmesi, ihalelerde rekabet, saydamlık,

eşit muamele, güvenilirlik ve kaynakların verimli kullanılması ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır.

Kamu İdaresinin bulgu cevabında doğrudan temin yöntemi ile yapılan alımların çoğunluklu araç ve iş makinesi bakım-onarım işlerini gerçekleştirmek için alınan yedek parça ve malzemelere ait olduğu, rutin ve önceden öngörülerek stok olarak alınıp yıl içerisinde kullanılması sağlanan yedek parçaların nitelik, marka, model ve üretici olarak farklı malzemeler olduğundan birleştirilerek ihale yöntemiyle alınmasının mümkün olmadığı, her biri ayrı ayrı talep yöntemiyle temin edilme yoluna gidildiği belirtilmiş isede; kısımlara bölünerek alınan araç ve iş makinesi yedek parça ve malzemeleri dışında farklı kalemlerden mal ve hizmet alımı yapıldığı tespit edilmiştir.

2020 yılında idarenin rutin ve önceden öngörülebilir alımların doğrudan temin yöntemi yerine 4734 sayılı Kanun'da belirtilen temel ihale usulleri ile temin edilmesi gerekmektedir. Ayrıca 2017 ve 2019 yılı Bursa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay Denetim Raporlarında bu konuya yer verilmiş olmasına karşın uygulamaya devam edildiği görülmüştür.

www.balioglu.net

BULGU 8: Bazı İhalelerin İhale Dokümanında Hafriyat Döküm Alanları Belirlenmemesi ve Takibinin Yapılmaması

Belediye bünyesinde yapılan bazı ihalelerde iş kapsamında ortaya çıkan malzemelerin nakledilmesinde ihale dokümanında depo yerlerinin belirlenmeyip yüklenicinin inisiyatifine bırakıldığı ve takibine ilişkin bir işlem yapılmadığı görülmüştür.

Taşkın ve Rüsubat Kontrolü Yönetmeliği'nin *"Akarsu Yatakları ile Taşkın Kontrol Tesislerine Yapılan Müdahalelere İlişkin Önlemler"* başlıklı 17'nci maddesinde; akarsu yataklarına hafriyat, moloz ve sanayi tesislerine ait atıklar, evsel nitelikli atıklar ve benzeri katı ve sıvı atıkların atılamayacağı, akarsu yataklarına her türlü atık malzemenin dökülmesinin önlenmesi için, mülki idare amirlerinin koordinasyonunda mahalli idareler ve diğer ilgili birimler tarafından sürekli kontrol yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği'nin *"Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Taşınmasına İlişkin Esaslar"* bölümünün *"Atık Taşıma ve Kabul Belgesi Alınması"* başlıklı 23'üncü maddesinde ise; hafriyat toprağı ve inşaat/yıkıntı atığı üretenlerin, ürettikleri hafriyat toprağı ve inşaat/yıkıntı atıklarını, taşıma izni alınmış nakliye araçlarıyla gerekli izinleri almış depolama sahalarına taşımak veya taşıtmakla yükümlü

olduğu ve bunların gerekli mercilere başvurarak "Atık Taşıma ve Kabul Belgesi" almak zorunda olduğu hüküm altına alınmıştır.

İnşaat Genel Teknik Şartnamesi'nin kazıların ve dolguların yapılmasıyla ilgili esasları düzenlediği bölümünde, kazıdan çıkan ve uygun olmayan malzemenin döküm sahasına taşınmasının ve bu sahanın temininin yüklenicinin sorumluluğunda olduğu, kazıdan çıkan malzemenin uzaklaştırılması ve depo edilmesi kısmında, kazıdan çıkan ve dolgu veya başka bir amaçla kullanılamayacak olan malzemenin yüklenici tarafından yapı denetim görevlisinin belirleyeceği döküm sahalarına aktarılacağı düzenlenmiştir.

Yapılan incelemede, 2019 tarihli "İnegöl, Yenişehir, Kestel, Gürsu İlçeleri Arter, cadde sokaklarında asfalt kaplama ve yama yapılması işi" ve 2015 tarihli "Osmangazi, Yıldırım, Nilüfer, Mudanya, Gürsu ve Kestel ilçeleri arter, cadde ve sokak asfalt kaplama ve yama yapılması işi" ne ait ihalelerin teknik şartnamelerinde döküm yeri belirlenmesinin yükleniciye ait olduğu ifade edilerek, bunun birim fiyata dahil olan masraflar içinde sayıldığı görülmüştür.

Mevzuat hükümlerinden de görüleceği üzere, hafriyat toprağı ile diğer atıklara ilişkin izin alma zorunluluğu, atık taşıma/kabul belgeleri gibi bir takım kontrol mekanizmaları öngörülmüştür. Bu kontrol mekanizmalarını yürüteceklerin başında belediyelerin geldiği düşünüldüğünde, ihale dokümanında hafriyat ile ilgili gerekli hükümlere yer verilmeyip yüklenici inisiyatifine bırakılmış olması eksiklik olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, hafriyat çıkan ihalelerde ihale dokümanında depolama yerlerine ilişkin bilgilerin yer alması ve takibinin yapılması gerekmektedir.

BULGU 9: Bazı Taşınmazlarının İhale Yapılmaksızın Ecrimisil Karşılığında Kullandırılması

Belediyeye ait mülk ve işletmelerin bir kısmının herhangi bir ihale yapılmadan işgal edildiği, bu işgalcilerin mezkûr yerlerden çıkarılmadığı, bunun yerine tespit edilen ecrimisillerin kira gibi uygulanarak işgallerin devam ettiği, bu suretle mevzuata aykırı hareket edildiği tespit edilmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15'inci maddesinde 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 75'inci maddesi hükümlerinin belediye taşınmazları hakkında da uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

www.balioglu.net

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun *"Ecrimisil ve tahliye"* başlıklı 75'inci maddesinde; devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malların gerçek ve tüzelkişilerce işgali üzerine, fuzuli şagilden ecrimisil isteneceği ayrıca işgal edilen taşınmaz malın, idarenin talebi üzerine, bulunduğu yer mülkiye amirince en geç 15 gün içinde tahliye ettirilerek, idareye teslim edileceği belirtilmiştir.

İlgili mevzuattan da anlaşılacağı üzere, ecrimisil bir kiralama yöntemi olmadığı gibi olağan bir yöntem de değildir. İşgale uğrayan ve sonradan tespit edilen kamuya ait taşınmaz mal için fuzuli şagilden bunun bedelinin adeta bir tazminat suretinde alınmasıdır. Maddenin dördüncü fıkrasında da belirtildiği üzere işgal edilen taşınmaz mal için mülkiye amirine talepte bulunulması ve mülkiye amirince söz konusu taşınmazın 15 gün içinde tahliye ettirilmesi esastır. Aksi bir durum, yani işgal eden kişinin ödemesi için tespit edilen ecrimisil bedelinin kira ödemesi gibi esas alınarak ileriye doğru devam ettirilmesi, 2886 sayılı Kanun'un her türlü satış ve kiralama gibi hususlarda ihale yoluna gidilmesi gerektiğini ifade eden amir hükümlerine aykırı olacaktır, ayrıca mevzuata aykırı bu gibi bir uygulama idare malını haksız ve hukuksuz bir şekilde işgal edenin ödüllendirmesi sonucunu doğuracaktır.

www.balioglu.net

Emlak İstimlak Müdürlüğünden temin edilen ecrimisil dosyaları üzerinde yapılan incelemede, 2020 yılı içerinde 57 adet taşınmazın fuzuli şagiller tarafından işgal edildiği, Kurumun bunların küçük bir kısmında tahliye yoluna gittiği, çoğunlukla ise ecrimisil uygulamasının kira uygulamasına dönüştürülerek aylık ecrimisiller alındığı ve işgallerin devam ettiği tespit edilmiştir.

Söz konusu husus 2016, 2017 ve 2019 yılı Sayıştay Denetim Raporlarında yer almasına rağmen 2020 yılında da aynı uygulama devam etmiştir.

Kamu idaresi cevabında, söz konusu ecrimisillere yönelik tahliye işlemleri hususunda, o bölgedeki imar planlarının uygulanması ve gerekli çevre düzenlemelerinin yapılmasını müteakip gerekli yasal işlemler tesis edileceği ifade edilmekte ise de, geçmiş yıllar Sayıştay Raporlarında yer almasına rağmen herhangi bir işlem tesis edilmediği görülmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, idareye ait olan veya idarenin yetki ve sorumluluk bölgesinde bulunup da kamuya terkini yapılan taşınmazlarda herhangi bir işgal vuku bulduğunda bunlar için hem ecrimisil tespit edilerek geriye doğru 5 yılı geçmeyecek şekilde bu ecrimisiller tahsil edilmeli hem de 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 75'inci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca konu mülki amire intikal ettirilerek söz konusu taşınmazın tahliyesi sağlanmalıdır.

BULGU 10: Hazineye Ait Taşınmazların Satış Bedellerinin Tahsil Edilen Kısmından Hesaplanan Belediye Payının Takibinin Yapılmaması

Belediye sınırları içindeki Hazineye ait taşınmazların satışından alınan İdare paylarının doğruluğunu teyit edecek bir sistemin olmadığı görülmüştür.

4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un *"Taksitle ödeme, satış bedelinden pay verilmesi, belediyelere devir"* başlıklı 5'inci maddesine göre; Hazineye ait taşınmazların satışından elde edilen gelirlerin %10'u gecekondu fonu hesabına yatırılmak üzere ilgili belediyeye; ayrıca kalan kısmının %30'u da ilgili belediyeye, %10'u da varsa büyükşehir belediyesine aktarılmaktadır.

İdarenin hesap ve işlemlerinin incelenmesi neticesinde; 2020 yılı içerisinde 800.5.2.8.99 numaralı hesapta hazine taşınmazlarının satışından elde edilen payın 1.929.829,55 TL olduğu görülmüş ancak, bu tutarın doğruluğunu teyit eden herhangi bir olguya rastlanılmamıştır.

www.balioglu.net

Kamu idaresi cevabında, konu ile ilgili Bursa Valiliği/Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünden payların hesaplanma yöntemlerine ilişkin detaylı bilgi ve belgelerin talep edildiğini, Valilikçe gönderilecek detaylı bilgi ve belgelere istinaden gerekli kontrollerin yapılarak, ilerleyen yıllar içinde gelen payların doğruluğunu teyit edecek bir sistem kurulumunun sağlanmış olacağı belirtmiştirtir. Sürecin hızlandırılarak yılı içerisinde kaç adet hazine taşınmazının satıldığının ve ne kadar tahsilat yapıldığının tespit edilerek gönderilen payların doğruluğunu teyit edecek bir takip sistemi tesis edilmelidir.

BULGU 11: Taşınmaz Tahsis Süresine Riayet Edilmemesi

Belediye tarafından diğer kurum ve kuruluşlara yapılan taşınmaz tahsis işleminde mevzuatta belirtilen 25 yıllık süreye riayet edilmediği görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun *"Meclisin Görev ve Yetkileri"* başlıklı 18'inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde *"Taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması hâlinde tahsisin kaldırılmasına; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek."* denilmek suretiyle belediye meclisine taşınmaz malları tahsis yetkisi verilmiştir. Meclisin bu yetkisini nasıl ve ne

şekilde kullanacağı ise aynı Kanun'un *"Diğer kuruluşlarla ilişkiler"* başlıklı 75'inci maddesinin (d) bendi ile hüküm altına alınmış olup, söz konusu maddede, Özel

"Belediye, belediye meclisinin kararı üzerine yapacağı anlaşmaya uygun olarak görev ve sorumluluk alanlarına giren konularda;

……

d) Kendilerine ait taşınmazları, aslî görev ve hizmetlerinde kullanılmak üzere bedelli veya bedelsiz olarak mahalli idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına devredebilir veya süresi yirmibeş yılı geçmemek üzere tahsis edebilir. Bu taşınmazlar aynı kuruluşlara kiraya da verilebilir. Bu taşınmazların, tahsis amacı dışında kullanılması hâlinde, tahsis işlemi iptal edilir. Tahsis süresi sonunda, aynı esaslara göre yeniden tahsis mümkündür."

Denilmektedir.

Yapılan incelemede, 67 adet taşınmazın "hizmet süresince" ibaresi ile aşağıdaki tabloda gösterilenlerin ise 25 yıllık süreyi aşan şekilde tahsis edildiği görülmüştür.

Kamu idaresi cevabında; 5014 numaralı taşınmaz tahsisinde sehven 30 yıl yazıldığı; T.333 numaralı taşınmazın tahsis süresi 29 yıl olsa da an itibariyle 23 yıllık süresi kaldığı; 67 adet taşınmazla ilgili olarak da tahsis süresi dolan taşınmazlar için tahsis yapılan kurum görüşü alınarak konunun meclis gündemine taşınarak yeniden tahsis yapılıp yapılmayacağı veya tahliyesi hususunda alınacak karar doğrultusunda gerekli işlemlerin yapılacağını belirtmiştir.

Yukarıda yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere belediyeler; kendilerine ait taşınmazları, aslî görev ve hizmetlerinde kullanılmak üzere bedelli veya bedelsiz olarak mahallî idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına belediye meclis kararı ile tahsis edebilirler.

Ancak "Hizmet süresince tahsis" yasal dayanaktan yoksundur. Dolayısıyla sadece süresi dolanlar değil söz konusu tüm taşınmazlarla ilgili tahsisler meclis gündemine alınmalı ve 25 yılı aşmayacak şekilde meclis kararı doğrultusunda işlem tesis edilmelidir.

Tablo 9: Taşınmaz Tahsisi

Taşınmaz numarası	Cinsi	Pafta Ada Parsel	Cilt Sayfa Sıra	Yüzölçümü Hisse oranı	Taşınmaz maliki	Edinme şekli Tarih Süre
5014	Arsa		30	22.573,51 m²	Bursa Büyükşehir Belediyesi	TAHSİS: Gürsu Belediyesi
		217	2978			15.02.2019
		3				30 Yıl

www.balioglu.net

T.333	Arsa	H22D02A3A		20.999,55 m²	Bursa Büyükşehir Belediyesi	TAHSİS: Bursa Ticaret ve Sanayi Odası
		3198		TAM		
		73				29 Yıl
T.27-1	Ham Toprak	Tescil Harici		394,00 m²	Bursa Büyükşehir Belediyesi	TAHSİS: Hakimevi
		0		TAM		13.12.2007
		0				49 Yıl
488	Bahçe - Özel		1	618,86 m²	Bursa Büyükşehir Belediyesi	TAHSİS: Hakimevi
		3914	94	TAM		22.12.2001 13.12.2007
		4				49yıllık ek protokol düzenlenmiş

*67 adet taşınmaz ise hizmet süresince tahsis edilmiştir.

BULGU 12: Büyükşehir Belediyesinin Yetki ve Sorumluluğunda Olan Yerlerde Yetkisiz Kişilerin Otopark Hizmeti Sunması

Büyükşehir Belediyesine 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile verilmiş olan karayolları üzerindeki park işletme ve işlettirme yetkisinin ihlal edildiği görülmüştür.

2918 sayılı Kanun'un "Park ücretinin alınması, araçların çektirilmesi ve kaldırılması ile muhafazası" başlıklı 79'uncu maddesinde; karayolu üzeri park yerindeki araçlar için park ücreti, büyükşehirlerde büyükşehir belediyesi veya bu idare tarafından işletme izni verilen gerçek veya tüzel kişilerce alınacağı, bunlar dışında hiçbir gerçek veya tüzel kişinin herhangi bir şekilde park ücreti alamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca bu hükme aykırı olarak park ücreti alan veya almaya teşebbüs edenlerin, fiilleri daha ağır bir ceza gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, altı aydan iki yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir.

Mezkûr Kanun'da karayolu tanımı, trafik için kamunun yararlanmasına açık olan arazi şeridi, köprüler ve alanlar olarak belirtilmiştir. 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la getirilen değişiklik sonrasında, Büyükşehir Belediye sınırlarının il mülki idare sınırı olmasından dolayı Bursa'daki bütün cadde ve sokaklar üzerindeki park yerlerinin belirlenmesi ve buraların işletilmesi Büyükşehir Belediyesinin yetki ve sorumluluk alanına girmiştir.

Yerinde yapılan incelemelerde, Büyükşehir Belediyesinden yetki almadan Osmangazi ilçe sınırlarında bulunan ve aşağıdaki tabloda gösterilen yerlerin Bursa Osmangazi Belediye Spor Kulübü ve Doruk Özel Bursa Hastanesi tarafından park yeri olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

www.balioglu.net

Tablo 10: Cadde ve Sokak Park Yerleri

SEMT/MAHALLE	CADDE/SOKAK	İŞLETEN
Santral Garaj (Osmangazi Metro Yanı)	Kıbrıs Şehitleri Caddesi, 2. Güçlü Sokak	Bursa Osmangazi Belediye Spor Kulübü (BOSBEK)
Doğanbey Mahallesi	Kiremitçi Sokak, 1.Doğanbey Sokak, Koca Sinan Sokak,	Bursa Osmangazi Belediye Spor Kulübü (BOSBEK)
Hüdavendigar Mahallesi (Çekirge Devlet Hastanesi Yanı)	Doburca Caddesi,	Bursa Osmangazi Belediye Spor Kulübü (BOSBEK)
Dikkaldırım Mah	6. Park Sokak	Özel Hastane

BOSBEK'in Osmangazi Belediyesi ile işgaliye protokolüne dayalı olarak bu yerleri işlettiği ve bunun karşılığında otoparkı kullanan vatandaşlardan ücret tahsilatı yaptığı, hastanenin ise tabloda belirtilen sokağı vale hizmetinde kullandığı tutanakla tespit edilmiştir.

2012 yılında da ilgili konu Zabıta Daire Başkanlığı tarafından tutanakla tespit edilmiş ve Encümen Kararı ile idari para cezası uygulanmıştır. Ancak bu duruma son vermeye yönelik herhangi bir idari işlem tesis edilmemiştir. 2019 yılı Bursa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay Denetim Raporunda bu konuya yer verilmiş olmasına karşın mevzuata uygun olmayan uygulamaya devam edildiği görülmüştür.

www.balioglu.net

Kamu idaresi cevabında özetle bulgu konusu edilen hususa katıldığını ve il genelinde yetkisiz kullanımın olup olmadığına dair ilçe belediyelerine yazı gönderdiğini gelen yazılara istinaden bulguda belirtilen yerler hariç yetkisiz kullanımın olmadığını ifade etmiştir. BOSBEK tarafından yetkisiz olarak kullanılan otoparkların UKOME kararına müteakip BURULAŞ'a devredileceği belirtmiştir. Özel hastane tarafından yetkisiz kullanılan otoparkın BURULAŞ'a devrinin yapılacağı belirtilmiş ayrıca bu yer için geçmişe yönelik ecrimisil çıkartılması çalışmasının başladığını beyan etmiştir.

2019 yılı Sayıştay Raporunda da yer alan yetkisiz otopark kullanımına ilişkin hususun sonlandırılmasına dair idare tarafından beyan edilen çalışmalar ilerleyen denetim dönemlerinde incelenecektir.

BULGU 13: Belediye Adına Tescilli Taşıtların Belediyenin Envanter Kayıtlarında Yer Almaması

Kuruma ait Bursa İl Emniyet Müdürlüğü trafik tescil kayıtlarının incelenmesinde; Kurum adına tescilli 54 adet taşıtın 6 tanesinin başka kurumlara devredildiği, 48 adedinin fiilen olmadığı ve bu taşıtların envanter kayıtlarında da yer almadığı tespit edilmiştir.

Taşınır Mal Yönetmeliği'nin 9'uncu maddesinde dayanıklı taşınırlar için her bir taşınıra ait giriş ve çıkış kayıtları ayrı yapılmak suretiyle Dayanıklı Taşınırlar Defteri düzenlenmesi gerektiği, 23'üncü maddesinde, kara taşıtı ve iş makinelerinin yetkili makamın onayına istinaden yönetiminden sorumlu görevliye veya kullanıcısına verilmesinde ise Taşınır Teslim Belgesi düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Eğer taşıt ekonomik ömrünü tamamlamış veya tamamlamadığı halde teknik ve fiziki nedenlerle kullanılmasında yarar görülmeyerek hizmet dışı bırakılması gerektiğinde, oluşturulan komisyon tarafından değerlendirilerek hurdaya ayrılabilir. Hurdaya ayrılmasına karar verilenler için ise Kayıttan Düşme Teklif ve Onay Tutanağı düzenlenir.

www.balioglu.net

Yapılan incelemede, ekli listede ayrıntısı ile gösterilen 54 taşıtın; 48'i hakkında herhangi bir bilgi ve belge düzenlenmediği, 5 taşıtın Osmangazi Belediyesine 20.06.1990 Tarihli 2272 sayılı Encümen Kararı'na istinaden bedelli devredildiği, 1 adet taşıtın ise 23.06.2009 tarihli 1369 sayılı sayılı Encümen Kararı'na istinaden Yolören Köyü Muhtarlığına satışının yapıldığı görülmüştür.

İdarenin tüm taşınırlarının giriş, çıkış kayıtlarını Taşınır Mal Yönetmeliği esaslarınca tutması gerekmektedir. Ayrıca bir ekonomik değer yaratıldığında, başka bir şekle dönüştürüldüğünde, mübadeleye konu edildiğinde, el değiştirdiğinde veya yok olduğunda muhasebeleştirilmelidir.

Yukarıda yer alan açıklamalar uyarınca, plaka kayıtlarının Belediye adına tescilli olduğu 54 adet taşıtın mevzuatta belirtilen şekilde kayıtlardan düşülmesi için gerekli işlemlerin yapılması gerekmektedir.

Tablo 11: Belediye Adına Tescilli Olup Belediyenin Envanterinde Bulunmayan Taşıtlar

Sıra No	Araç Plakası	Cinsi	Tescil Yılı	Açıklama
1	16AC021	OTOBÜS	1962	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
2	16AC037	OTOBÜS	1956	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
3	16AC076	KAMYON	1962	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.

4	16AC078	KAMYON	1962	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
5	16AC093	KAMYON	YOK	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
6	16AC096	TANKER	1953	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
7	16AC099	KAMYON	YOK	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
8	16AC135	KAMYON	YOK	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
9	16AC148	KAMYON	YOK	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
10	16AC411	KAMYON	1963	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
11	16AC417	KAMYON	1963	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
12	16AC418	KAMYON	1963	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
13	16AE371	MOTORSİKLET	1963	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
14	16AL211	ARAZÖZ	YOK	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
15	16AL412	VİDANJÖR	1964	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
16	16AL988	KAMYONET	1964	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
17	16AL989	KAMYONET	1964	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
18	16AL991	KAMYONET	1964	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
19	16AN072	KAMYON	YOK	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
20	16AN523	CENAZE ARACI	1966	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
21	16AR186	KAMYON	1967	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
22	16AS276	OTOMOBİL	1966	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
23	16AS751	KAMYONET	YOK	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
24	16AT784	KAMYON	1966	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
25	16AY978	KAMYON	1966	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
26	16AZ941	OTOMOBİL	YOK	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
27	16DA357	KAMYON	1969	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
28	16DC066	KAMYON	1969	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
29	16DC068	KAMYON	1969	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
30	16DT883	KAMYON	1973	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
31	16DV840	KAMYON	1974	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
32	16EL198	KAMYONET	1976	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
33	16EU223	KAMYON	1976	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
34	16EY113	KAMYONET	1976	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
35	16EY114	KAMYONET	1976	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
36	16EZ366	ARAZÖZ	1976	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
37	16FE941	KAMYON	1977	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
38	16FH075	KAMYON	1977	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
39	16HE601	KAMYONET	1980	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
40	16HR374	TRAKTÖR	1981	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
41	16HR562	OTOBÜS	1981	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
42	16KA161	OTOBÜS	1982	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
43	16KA321	OTOBÜS	1982	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
44	16KR860	OTOBÜS	1984	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
45	16KV861	KAMYON	1984	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
46	16R2049	İTFAİYE	2007	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
47	16SA228	YOK	YOK	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
48	16SY423	YOK	YOK	Bilgi ve Belgeye Rastlanamamıştır.
49	16DA173	KAMYON	1969	20.06.1990 Tarihli 2272 Sayılı Büyükşehir Encümen Kararına İstinaden Osmangazi Belediyesine Demirbaş Değerleri Üzerinden Devredilmiştir.

www.balioglu.net

50	16DA174	KAMYON	1969	20.06.1990 Tarihli 2272 Sayılı Büyükşehir Encümen Kararına İstinaden Osmangazi Belediyesine Demirbaş Değerleri Üzerinden Devredilmiştir.
51	16HT345	KAMYON	1981	20.06.1990 Tarihli 2272 Sayılı Büyükşehir Encümen Kararına İstinaden Osmangazi Belediyesine Demirbaş Değerleri Üzerinden Devredilmiştir.
52	16DU565	KAMYON	1974	20.06.1990 Tarihli 2272 Sayılı Büyükşehir Encümen Kararına İstinaden Osmangazi Belediyesine Demirbaş Değerleri Üzerinden Devredilmiştir.
53	16AZ580	MİNİBÜS	1967	20.06.1990 Tarihli 2272 Sayılı Büyükşehir Encümen Kararına İstinaden Osmangazi Belediyesine Demirbaş Değerleri Üzerinden Devredilmiştir.
54	16LL006	DODGE	1985	23.06.2009 tarihli 1369 sayılı Büyükşehir Encümen Kararına istinaden Bursa Yenişehir İlçesi Yolören Köyü Muhtarlığına satışı yapılmıştır.

Kamu idaresi cevabında özetle bulgu konusu edilen hususa katılmakta 54 taşıtın trafik tescil kayıtlarında yer almasına rağmen idarenin envanterinde yer almadığı ifade edilmiştir. Bu araçlarla ilgili idarenin sigorta ödemesi, fenni muayene, bakım onarım masrafı gibi işlemleri yapmadığı, dolayısı ile kamu zararınına da sebebiyet verilmediği ayrıca araçların model yılları göz önüne alındığında yıllar öncesinden envanter kayıtlarından çıkartılması gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda 54 adet taşıtın Emniyet Müdürlüğü kayıtlarından düşürülmesi için gerekli işlemlerin başlatıldığı beyan edilmiştir.

Bulgu konusu hususla ilgili olarak idarenin beyan ettiği çalışmaların neticeleri ilerleyen denetim dönemlerinde incelenecektir.

www.balioglu.net

BULGU 14: Elektrik Faturalarında Yer Alan TRT Payının Ödenmesi

İdare, kamu hizmetine ayrılan veya kamunun yararlanmasına açık, gelir getirmeyen taşınmazları ile bunların inşa ve kullanımlarından doğan elektrik faturalarında elektrik enerjisi satış bedelinin % 2'si oranında TRT payı ödemiştir.

3093 sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Gelirleri Kanunu'nun 4'üncü maddesinin (c) bendinde; nihai tüketiciye elektrik enerjisi satışı yapan lisans sahibi tüzel kişilerin, iletim, dağıtım ve perakende satış hizmetlerine ilişkin bedeller hariç olmak üzere, elektrik enerjisi satış bedelinin (sanayi sicil belgesine sahip sanayi işletmelerine yapılan elektrik enerjisi satışı hariç) yüzde ikisi tutarındaki payı (Katma Değer Vergisi, diğer vergiler, fon ve paylar ile benzeri kesintiler hariç) faturalarında ayrıca göstereceği ve bu kapsamdaki bedelleri Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna intikal ettirecekleri belirtilmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 16'ıncı maddesinde; belediyenin kamu hizmetine ayrılan veya kamunun yararlanmasına açık, gelir getirmeyen taşınmazları ile bunların inşa ve

kullanımlarının katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi hariç her türlü vergi, resim, harç, katılma ve katkı paylarından muaf olduğu hükmü yer almaktadır.

3093 sayılı Kanun'da TRT payı kesileceğine ilişkin hüküm ile 5393 sayılı Kanun'da katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi hariç her türlü vergi, resim, harç, katılma ve katkı paylarından muaf olduğu hükmü birbiri ile çelişiyor ise de;

Anayasa Mahkemesinin 15.3.1966 tarih ve E,1965/40 K,1966/15 sayılı Kararında; *"Özel kanunlardan yürürlük tarihine göre önceki ve sonraki kanun hükümleri arasında çelişme bulunursa veya öncekinin ele aldığı konuyu sonraki kanun yeni baştan düzenlerse sonraki kanun, önceki kanunu üstü kapalı olarak yürürlükten kaldırır."* şeklindeki içtihadı ile önceki kanun ile sonraki kanun arasında bir çelişki olursa sonraki kanun hükümlerinin uygulanacağını belirterek normlar hiyerarşisinde konuya açıklık getirilmiştir.

Benzer şekilde Danıştay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 11.2.1988 tarih ve E. 1987/3 K. 1988/1 sayılı Kararı'nda da önceki ve sonraki kanun hükümleri arasında çelişme olduğu takdirde özel ve sonraki kanun hükmünün genel ve önceki kanun hükmü yerine uygulanması gerektiği belirtilmektedir.

www.balioglu.net

13.07.2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 5393 sayılı Belediye Kanun'u, 15.12.1984 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 3093 sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Gelirleri Kanunu'na göre daha sonraki ve özel Kanun niteliğindedir.

Yukarıda yer alan mevzuat uyarınca Belediyenin muafiyet kapsamına alınmış yerlerde tüketilen elektrik için TRT payı ödemesi mevzuata uygun değildir.

BULGU 15: Evsel Katı Atık Toplama Bedelleri Tahsil Yetkisinin Meclis Kararı ile BUSKİ' den Alınıp İlçe Belediyelerine Devredilmesi

Evsel katı atık toplama bedellerini tahsil yetkisi su faturaları üzerinden Bursa Su ve Kanalizasyon İdaresinde olduğu halde, Büyükşehir Meclis Kararı ile bu yetkinin ilçe belediyelerine devredildiği görülmüştür.

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre, evsel katı atık, tehlikeli ve zararlı atık kapsamına girmeyen konut, sanayi, işyeri, piknik alanları gibi yerlerden gelen katı atıkları kapsamaktadır.

Atıksu Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in *"Tanımlar"* başlıklı 4'üncü maddesinde ise evsel katı atık idarelerinin büyükşehir belediyelerini, diğer belediyeleri ve belediye birliklerini ifade ettiği belirtilmiştir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7'nci maddesi ile katı atık toplama ve taşıma görevi ilçe belediyelerine bırakılırken, bertaraf etme yükümlülüğü büyükşehir belediyesinde bulunmaktadır.

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun *"İzin alma, arıtma ve bertaraf etme yükümlülüğü"* başlıklı 11'inci maddesinin 14'üncü fıkrasında *"Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler evsel katı atık bertaraf tesislerini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmekle yükümlüdürler. Bu hizmetten yararlanan ve/veya yararlanacaklar, sorumlu yönetimlerin yapacağı yatırım, işletme, bakım, onarım ve ıslah harcamalarına katılmakla yükümlüdür. Bu hizmetten yararlananlardan, belediye meclisince belirlenecek tarifeye göre katı atık toplama, taşıma ve bertaraf ücreti alınır. Bu fıkra uyarınca tahsil edilen ücretler, katı atıkla ilgili hizmetler dışında kullanılamaz."* hükmü yer almaktadır

www.balioglu.net

Atıksu Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik'in *"Faturalandırma"* başlıklı 22'nci maddesinde *" Atıksu ve evsel katı atık hizmetlerine ait ücretlendirme yapılan hizmetin karşılığı olarak müstakilen, düzenli aralıklarla su faturaları üzerinden yapılır."* denilmektedir.

Kamu idaresi cevabında; su faturalarının katı atık bedeli nedeniyle olduğundan fazla göründüğü ve bu durumu aşmak için söz konusu yetkinin ilçe belediyelerine devredildiği belirtmiştir. Ancak ilgili mevzuat uyarınca evsel katı atık bedellerinin su faturalarına yansıtılacağı ve tahsil yetkisininde su faturaları üzerinden BUSKİ'de olduğu hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerine göre evsel katı atık toplama ve taşıma maliyetleri ilçe belediye meclislerince tarifeye bağlanarak büyükşehirin onayına sunulmalı ve sonrasında BUSKİ tarafından bu ücretler su faturalarına yansıtılmalıdır. Tahsil edilen bu ücretlerin katı atık bertaraf etme kısmı büyükşehire, katı atık toplama bölümünü içeren kısmı da ilgili ilçe belediyesine gönderilmelidir. Ancak Bursa Büyükşehir Belediyesi, 25.09.2020 tarih ve 2020/610 Esas Nolu Meclis Kararı ile bu uygulamaya son vererek, tahsilat yetkisini BUSKİ'den alıp ilçe belediyelerine devretmiştir. Bu uygulama mevzuat hükümlerine aykırı

olduğu gibi, katı atık toplama bedellerinin tahsil edilememesi ve ilçeler arası uygulama birliğinin sağlanamaması gibi riskler de taşımaktadır.

BULGU 16: Belediyenin Görev ve Hizmet Alanı İle İlgisi Olmayan Alanda Şirket Kurulması

Büyükşehir Belediyesinin görev ve hizmet alanlarıyla ilgisi olmayan bir alanda kurulan şirkete ortak olunduğu görülmüştür.

TÜBİTAK ile Bursa Büyükşehir Belediyesi arasında 04.02.2014 tarihinde Bursa'da Bilim Merkezi Kurulmasına Dair Proje Sözleşmesi imzalanmış, bu sözleşme ile Bilim Merkezinin yer tahsisi ve bina yapımı, merkezi işletecek yapının kurulması yükümlüğü Bursa Büyükşehir Belediyesine verilmiş, Büyükşehir Belediye Meclisi Bursa Ticaret ve Sanayi Odasına tahsis edilen alan üzerine BTSO ve Bursa Teknoloji Organize Sanayi Bölgesi tarafından Gökmen Uzay ve Havacılık Eğitim Merkezi kurulması amacı ile 20.12.2014 tarihli Protokol imzalanmıştır. Daha sonra Belediye Meclisinin 20.12.2018 tarih 2019/1228 Esas, 3015 Karar No'su ile Büyükşehir Belediyesinin %33 pay karşılığı (1.250.000 TL) 3.750.000 TL sermayeli (Bursa Ticaret ve Sanayi Odası ile Bursa Teknoloji Organize Sanayi Bölgesi diğer iki ortak) Gökmen Uzay ve Havacılık Eğitim Merkezi Anonim Şirketi (GUHEM) kurulmuştur.

www.balioglu.net

Şirketin Esas Sözleşmesi'nde, şirketin konusu ve amacı; *"Gökmen Uzay ve Havacılık Eğitim Merkezi (GUHEM) Projesi kapsamında; Odamız üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, ticaret ve sanayi hacimlerini arttırmak, Bursamızın ve ülkemizin bilimsel anlamda daha gelişmiş bir noktaya ulaşması amacıyla Ülkemizin uzaya kendi gökmenini gönderebilmek, bugün kendi yapabildiği uydusunu Türkiye topraklarından kendi teknolojisi ile fırlatabilmesi için bugünden ilk ve orta öğretimdeki gençlerde bu bilinç ilgi ve merakı arttırmak, yetişmelerine ve eğitimlerine destek olabilmek ve Bursa'nın teknoloji alanında da atılımına katkı sağlamak için GUHEM Gökmen Uzay ve Havacılık Eğitim Merkezini işletmek, bu konu ile ilgili olarak eğitim ve organizasyonlar vb. düzenleyerek bilimsel, mesleki ve teknik araştırma, geliştirme faaliyetlerini teşvik suretiyle Ülkemiz ihtiyacı olan eğitilmiş insan gücü yetiştirilmesine destek olmak ve mesleki beceri kazanabilmelerine her surette yardımcı olmak"* şeklinde belirtilmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun *"Şirket kurulması"* başlıklı 70'inci maddesinde Belediyenin kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere

göre şirket kurabileceği belirtilmiştir. Benzer şekilde 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Şirket kurulması" başlıklı 26'ncı maddesinde de Büyükşehir belediyesinin kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre sermaye şirketleri kurabileceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla kurulan şirketlerin faaliyet alanlarının, belediyelerin görev ve yetki alanıyla sınırlı olması zorunludur.

Bu kapsamda kurulacak belediye şirketleri mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla, 5393 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında belirtilen alanlarda faaliyet gösterebileceklerdir. Dolayısıyla belediye şirketlerinin faaliyet gösterebilecekleri alanlar şunlardır; çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans, şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut, kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yükseköğrenim öğrenci yurtları, sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma, ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetleri, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak, Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarının karşılanması; sağlıkla ilgili her türlü tesisin açılması ve işletilmesi, mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını, kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunması, bu amaçla bakım ve onarımının yapılması, korunması mümkün olmayanların aslına uygun olarak yeniden inşa edilmesi, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi vermesi, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdî yardım yapılması, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenlemesi, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verilmesi, gıda bankacılığı yapması.

Şirket Esas Sözleşmesi'nde şirketin amaç ve konusu olarak sayılan hususların hiç birinin 5393 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında belirtilen faaliyet alanları ile ilgisi bulunmamaktadır.

Diğer yandan İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünce yayımlanan 21.04.2008 tarih ve B.05.0.MAH.0.65.001/80000-11273 sayılı Genelge'de; İl Özel İdaresi Kanunu, Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na göre mahalli idarelerin, kendilerine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre yetkili organlarının kararı ile sermaye şirketi kurabileceği, mahalli idarelerin kendi hizmet ve görev alanıyla ilgili olmayan; ithalat, ihracat, market, pazarlama, muhtelif malzeme üretimi ve benzeri

www.balioglu.net

konularda faaliyette bulunmak amacıyla şirket kurmasına, bu amaçla kurulan şirkete ortak olmasına veya kurulmuş şirketleri bedelsiz devir almasına imkân bulunmadığı belirtilmiştir.

Gerek 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu gerekse 5393 sayılı Belediye Kanunu hükümleri uyarınca Belediye, Bilim Merkezi kurulması için arsa tahsisi, bina yapımı, alt yapı yatırımları, çeşitli kuruluşlarla ortak proje geliştirilmesi gibi faaliyetleri gerçekleştirebilecektir. Ancak bu amaçlarla kurulan Şirketin amacına baktığımızda iki önemli kriter bulunmaktadır. Birincisi şirket amacının mahallî müşterek nitelikte olması, ikincisi 5393 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında belirtilen alanlarda faaliyet göstermesidir.

Şirketin Esas Sözleşmesi'nde, şirketin konusu ve amacında belirtilen; *"Gökmen Uzay ve Havacılık Eğitim Merkezi (GUHEM) Projesi kapsamında; Odamız üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, ticaret ve sanayi hacimlerini arttırmak..."* ifadesi ise bu iki kriteri de kapsamamaktadır. Ayrıca Bilim Merkezleri Türkiye'nin birçok ilinde belediyelerin desteği ile kurulmuş ve belediye bünyesinde faaliyetlerini yürütmektedir.

www.balioglu.net

Söz konusu husus 2019 yılı Sayıştay Denetim Raporunda yer almasına rağmen 2020 yılında da aynı uygulama devam etmektedir.

Kamu İdaresi cevabında; Şirketin kuruluş amacının belediyenin görev alanı ile ilgili olduğu belirtilmiş ancak sözleşmenin amacında yer alan "*Gökmen Uzay ve Havacılık Eğitim Merkezi (GUHEM) Projesi kapsamında; Odamız üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, ticaret ve sanayi hacimlerini arttırmak, ..."* ifadesi ile ilgili bir açıklama yapılmamıştır.

Ayrıca Şirketin faaliyetlerinin ağırlıklı olarak; Ortaokul ve lise öğrencilerine eğitim verilmesi, bilimsel etkinlik ve çalışmaların yapılması, Bursa Bilim Festivalinin düzenlenmesi, gökyüzü gözlem parkı yapılması gibi özellikle genç nesilleri bilimle tanıştırmak ve bilimi sevdirmek ve bilim okuryazarlığını artırmak olduğu,

Bursa'nın havacılık sektöründe, otomotiv, makine, teknik, tekstil gibi alanlardaki bilgi birikimi ve tecrübesi ile önemli bir potansiyele sahip olduğu,

GUHEM Gökmen Uzay ve Havacılık Eğitim Merkezi Anonim Şirketi Esas Sözleşmesi'nde değişikliğe gidilmesi hususunda gerekli çalışmanın başlatılmış olduğu,

İfade edilmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri ve açıklamalar çerçevesinde, Şirket Esas Sözleşmesi'nin mevcut haliyle Büyükşehir Belediyesinin görev ve hizmet alanlarıyla ilgili olmayan alanda kurulan şirkete ortak olmasının mevzuata uygun olmadığı değerlendirilmiştir.

BULGU 17: Kişilerden Alacaklar Hesabında Kayıtlı Alacakların Mevzuata Uygun Takibinin Yapılmaması

140 Kişilerden Alacaklar Hesabında kayıtlı alacakların Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak takip edilmediği tespit edilmiştir.

İdarelerin faaliyet alacakları ve kurum alacakları dışında kalan alacaklarının takip edilmesi için kullanılan 140 Kişilerden Alacaklar Hesabının, Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nde yer alan usullere bağlı olarak muhasebe birimince kayıtlara alınıp takip edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda mezkur Yönetmelik'te, kişilerden alacaklar hesabına kaydedilen alacakların her biri için ayrı bir alacak izleme dosyası açılacağı bu dosyalar numaralandırılmak suretiyle alacağın aslının ve faizinin tahsilat takiplerinin bu sayede yapılacağı belirtilmiştir.

www.balioglu.net

Aynı zamanda mezkûr Yönetmelik'te, muhasebe birimlerince, Sayıştay ilamına dayanılarak kişilerden alacaklar hesabına kaydedilmiş bulunan alacaklarla ilgili olarak, bir ay içerisinde nakden veya mahsuben yapılan tahsilat ile terkin, tenzil ve kaldırma işlemlerini gösteren yönetmelik ekinde belirtilen alacak bilgi fişi düzenleneceği ve ilamların takip, tahsil, rücu işlemlerinin bu bilgi fişine kaydedileceği düzenlenmiştir.

Kurum hesaplarının incelenmesi neticesinde, kişilerden alacakların Yönetmelik'te belirtilen usul ve esaslara uygun şekilde tutulmadığı, alacak takip dosyaları açılmadığı, alacakların numaralandırılmadığı ve alacak bilgi fişi düzenlenmediği görülmüştür.

2019 yılı Bursa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay Denetim Raporunda bu konuya yer verilmiş olmasına karşın mevzuata uygun olmayan uygulamaya devam edildiği görülmüştür.

Kamu idaresi elektronik olarak tutmuş olduğu alacak takiplerini 2021 yılı itibariyle mevzuatın belirttiği usul ve esaslara uygun olarak tutacağını ifade etmiştir. İzleyen denetim dönemlerinde bulgu konusu edilen hususun takibi yapılacaktır.

BULGU 18: Sermaye Taahhütleri Hesabının Kullanılmaması

Büyükşehir Belediyesinin ortağı olduğu şirketlere taahhüt ettiği sermaye için Sermaye Taahhütleri hesabını kullanmadığı görülmüştür.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 184'üncü maddesine göre Sermaye Taahhütleri Hesabı, mahalli idarelerin malî kuruluşlar, mal ve hizmet üreten kuruluşlar ve döner sermayeli kuruluşlarla ilgili sermaye taahhütlerinin izlenmesi için kullanılır. Aynı Yönetmelik'in *"Hesabın işleyişi"* başlıklı 185'inci maddesinde ise; sermaye taahhüt tutarları bu hesaba alacak, ilgili malî duran varlık hesabına borç kaydedilir. Yerine getirilen sermaye taahhüt tutarları bir taraftan bu hesaba borç, taahhüdün yerine getirilme şekline göre ilgili hesaplara alacak; diğer taraftan 830 Bütçe Giderleri Hesabına borç, 835 Gider Yansıtma Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

Büyükşehir Belediyesinin ortağı olduğu şirketlere 60.250.000,00 TL tutarında sermaye taahhütünün olduğu, bu tutarın 241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabına kaydedilmesine rağmen karşılığında 247 Sermaye Taahhütleri Hesabının çalıştırılmadığı, 250.000,00 TL tutarın Sermaye Taahhütleri Hesabı yerine ödeme emrine bağlanarak 320 Bütçe Emanetleri Hesabına, 60.000.000,00 TL'nin ise 363 Kamu İdareleri Payları Hesabına kaydedildiği görülmüştür.

www.balioglu.net

Sermaye taahhütlerinin 247 Sermaye Taahhütleri Hesabında izlenmesi gerekirken kısa vadeli yabancı kaynaklara ilişkin 320 Bütçe Emanetleri ve 363 Kamu İdareleri Payları hesaplarında izlenmesi mali tabloların 60.250.000,00 TL tutarında hatalı veri üretmesine neden olmuştur.

Kamu İdaresi cevabında, 2021 yılı itibariyle idarenin ortağı olduğu şirketlere taahhüt ettiği sermaye tutarlarını 247 Sermaye Taahhütleri Hesabında izlediğini belirtmiştir. Ancak yapılan işlem 2020 yılı tablolarını etkilemediği için bulguda belirtilen hesaplar itibariyle hataya neden olduğuna ilişkin değerlendirmemiz devam etmektedir.

BULGU 19: Taşınmaz Kira Gelirlerinin Nazım Hesaplarda Takip Edilmemesi

Kamu idaresi tarafından kiraya verilen maddi duran varlıklardan sözleşmelerine göre tahsil edilecek kira gelirlerinin 993 Maddi Duran Varlıkların Kira ve İrtifak Hakkı Gelirleri Hesabında izlenmediği görülmüştür.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin "*Hesap planı*" başlıklı 45'inci maddesinde, mahalli idarelerin hesap planının bu maddede belirlendiği, bu Yönetmelik hesap planında yer almamakla birlikte, Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği hesap planında yer alan herhangi bir hesabın kullanılması gerekliliği ortaya çıkarsa Yönetmelik'teki hesap planına ilave hesap eklemeye veya çıkarmaya Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Bakanlığın yetkili olduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde, anılan Yönetmelik'in "*Detaylı hesap planı*" başlıklı 46'ncı maddesinde ise, kurumlara ait detaylı hesap planlarının, bu Yönetmelik'te belirlenen hesap planı çerçevesinde Maliye Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle Bakanlıkça hazırlanacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu kapsamda, İçişleri Bakanlığınca hazırlanarak yayımlanmış olan Mahalli İdareler Detaylı Hesap Planında 993 Maddi Duran Varlıkların Kira ve İrtifak Hakkı Gelirleri Hesabının detaylarına yer verilmiştir.

Diğer taraftan, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından İçişleri Bakanlığına yazılan 2.12.2014 tarihli ve 90192509-210.05.02-13521 sayılı genel yazıda, kamu idareleri tarafından taşınmazların kiralanmasına ilişkin işlemlerde yapılan muhasebe hatalarının düzeltilmesi amacıyla açıklamalar yapılmış ve üçüncü kişilere kiraya verilen taşınmazlara ait kira gelirlerinin (peşin tahsil edilenler hariç), 993 Maddi Duran Varlıkların Kira ve İrtifak Hakkı Gelirleri Hesabına borç, 999 Diğer Nazım Hesaplar Karşılığı Hesabına alacak kaydı yapmak suretiyle muhasebeleştirileceği, söz konusu gelirler tahsil edildikçe de bu hesapların ters kayıt yapılmak suretiyle kapatılacağı ifade edilmiştir.

Belirtilen mevzuat hükümleri ile açıklamalara göre, Belediyenin mülkiyetinde olup kiraya verilen duran varlıkların sözleşmelerinde yer verilip de peşin tahsil edilmeyen kira gelirleri 993 ve 999 numaralı hesaplara kaydedilerek izlenmesi gerekirken ilgili muhasebe kayıtlarının yapılmaması sonucunda yılı Bilançosunda bu hesaplar itibariyle hataya neden olunmuştur.

BULGU 20: Muafiyet Kapsamındaki İdare Taşınmazları İçin Elektrik Tüketim Vergisi Ödenmesi

Belediyenin kamu hizmetine ayrılan veya kamunun yararlanmasına açık, gelir getirmeyen taşınmazlarında tüketilen elektrik için elektrik tüketim vergisi ödendiği görülmüştür.

www.balioglu.net

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 16'ncı maddesinde, belediyenin kamu hizmetine ayrılan veya kamunun yararlanmasına açık, gelir getirmeyen taşınmazları ile bunların inşa ve kullanımları katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi hariç her türlü vergi, resim, harç, katılma ve katkı paylarından muaf olacağı belirtilmiştir.

Anılan hüküm uyarınca, İdarenin kamu hizmetine ayrılan veya kamunun yararlanmasına açık olan, gelir getirmeyen taşınmazlarından olan park ve bahçeler, belediye hizmet binaları, mesleki eğitim kurs binaları, spor sahaları ve kamu hizmeti sunulan diğer binalar ile bunların inşa ve kullanımları; katma değer vergisi ile özel iletişim vergisi hariç her türlü vergi, resim, harç, katılma ve katkı payından muaf tutulmalıdır. Dolayısıyla, bahsedilen yerlerde tüketilen elektrik için yapılan ödemelere elektrik tüketim vergisi dahil edilmemelidir.

Kamu idaresi cevabında; elektrik dağıtım şirketinden verginin Belediyeye iade edilmesinin talep edildiği ve olumlu cevap alındığı, diğer elektrik dağıtım şirketinden de konuyla ilgili bilgi ve belgelerin talep edildiği ve 2020 yılından itibaren 154 adet aboneye ait verginin beyan usulü iade edildiği ve tüm tüketim bedellerinin ödenmesi esnasında muafiyet sağlanması hususunda çalışmaların devam ettiği bildirilmiştir.

Bulgu konusu edilen hususun ilerleyen denetim dönemlerinde izlenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

www.balioglu.net

BULGU 21: Asgari Ücret Destek Primi Tutarlarının İşsizlik Sigorta Fonuna Gönderilmemesi

Belediye hesabında bulunan 10.069.308,75 TL'lik asgari ücret destek primi tutarlarının her ay İşsizlik Sigortası Fonuna aktarılması gerekirken Emanetler Hesabında tutulmaya devam edildiği görülmüştür.

Asgari ücret destek tutarlarına ilişkin 2018 yılında yayınlanan Genelge'nin *"İhale Makamlarınca Destekten Yararlanan İşverenlerin Hakedişlerinden Yapılacak Kesintilere İlişkin Usul ve Esaslar*" başlıklı 6.4'üncü maddesinde, asgari ücret desteğine ilişkin olarak daha önce yayımlanan genelgelerde hakedişten kesilen tutarlar veya emanete alınan tutarların, "İdarelerce e-borç sorgulama" ekranından görüntülenerek destek tutarının kesinleşmesinden sonra genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere illerde muhasebe müdürlüklerinin ilçelerde ise mal müdürlüklerinin banka hesaplarına aktarılacağı, emanete alınan tutarların yararlanılan asgari ücret destek tutarlarından fazla olması halinde bu tutarların idarelerce işverenlerin varsa borçlarına mahsup edileceği, borcunun bulunmadığının anlaşılması durumunda ise işverenlere iade edileceği açıklanmıştı.

2020 yılında yayınlanan Genelge'nin *"İhale Makamlarınca Destekten Yararlanan İşverenlerin Hakedişlerinden Yapılacak Kesintilere İlişkin Usul ve Esaslar"* başlıklı 6'ncı maddesinde ise, 4734 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde sayılan idareler tarafından ilgili mevzuatı uyarınca yapılan ve sözleşmesinde fiyat farkı ödeneceği öngörülen hizmet alımlarında, ihale dokümanında personel sayısının belirlendiği ve haftalık çalışma saatinin tamamının idarede kullanılmasının öngörüldüğü işçilikler için birinci fıkra uyarınca İşsizlik Sigortası Fonu tarafından karşılanacak tutarlar bu idarelerce işverenlerin hak edişinden kesilir denilmiş olup, bu maddede kesintilerin nereye aktarılacağı konusunda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

Ancak söz konusu Genelge'nin *"Tereddüt Edilen Hususlarla İlgili Başvuru Yapılması Gereken Kurum"* başlıklı 8.5'inci maddesinde, ihale makamlarının destek tutarına ilişkin hakedişlerden yaptıkları kesintilerin İşsizlik Sigortası Fonuna aktarılıp aktarılmayacağı, aktarılacaksa her ay mı yoksa yılsonunda mı İşsizlik Sigortası Fonuna aktarılacağı gibi hususlardaki sorularına ilişkin başvuru merciinin Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü olduğu belirtilmiştir.

www.balioglu.net

Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünden (İstihdam Hizmetleri Dairesi Başkanlığı) alınan 07/12/2020 tarihli ve E.91550395-300 sayılı yazıda özetle, Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüklerine gönderilen 14/09/2020 tarihli ve 6539258 sayılı yazıdan bahisle, 2020 yılında uygulanacak olan asgari ücret desteğine ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yayımlanan 2020/10 sayılı Genelge kapsamında ihale makamlarınca destek tutarına ilişkin hakedişlerden yapılan kesintilerin her ay İşsizlik Sigortası Fonuna aktarılması gerektiği belirtilmektedir.

Kamu idaresi cevabında, 333.820,00 TL tutarında ödemenin yapılmış olduğunu, kalan ödemelerin ise Belediyenin nakit durumuna göre yapılmaya devam edileceği belirtilmiş ise de; ödeme 2021 yılında yapılmış olup 2020 yılı mali tablolarına bir etkisi bulunmamaktadır.

Yukarıda yer alan açıklamalar doğrultusunda, İşsizlik Fonuna aktarılması gereken toplam 10.069.308,75 TL tutarındaki asgari ücret destek priminin İşsizlik Fonuna aktarılmayıp, 333 Emanetler Hesabında tutulması 2020 yılı Bilançosunun hatalı veri üretmesine neden olmaktadır.

BULGU 22: Kişilerden Alacaklar Hesabından Yapılan Tahsilatların Bütçe Geliri Olarak Kaydedilmemesi

Büyükşehir Belediyesi hesaplarının incelenmesi neticesinde, kişilerden alacaklar hesabından yapılan tahsilatların eksik olarak bütçeye gelir kaydı yapıldığı tespit edilmiştir.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin, 140 Kişilerden Alacaklar Hesabının işleyişinin konu edildiği 112'nci maddesinde; Bu hesapta kayıtlı alacaklardan nakden veya mahsuben tahsil edilen tutarlardan, tahsilinde bütçeye gelir kaydedilmesi gerekenlerin 800 Bütçe Gelirleri Hesabına alacak kaydedileceği; 800 Bütçe Gelirleri Hesabının işleyişinin konu edildiği 383'üncü maddesinde; Tahsilinde bütçeye maledilmek üzere kişilerden alacaklar hesabına kaydedilen tutarlardan nakden veya mahsuben tahsil edilenlerin 140 Kişilerden Alacaklar Hesabına alacak kaydedileceği; 630 Giderler Hesabının işleyişinin konu edildiği 373'üncü maddesinde ise; Tahsilinde bütçeye gelir kaydedilmek üzere hesaba alınan kişilerden alacaklardan, hesaba alındığı yıldan sonra silinmesine herhangi bir kanun ya da kararla hükmedilenlerin bu hesaba borç, 140 Kişilerden Alacaklar Hesabına alacak kaydedileceği belirtilmiştir.

www.balioglu.net

Mahalli İdareler Detaylı Hesap Planı'nda yer aldığı üzere tahsilinde bütçeye gelir kaydedilecek olan kişilerden alacağın aslı için, 140 Kişilerden Alacaklar Hesabının 01.01 detay kodu, faizi için ise 01.02 detay kodu kullanılması gerekir. Aynı şekilde ilgili bütçe kayıtlarının muhasebeleştirilmesinde alacağın aslı için 800 Bütçe Gelirleri Hesabının 05.09.01.06 detay kodu, faizi için ise 05.01.09.01 alt detay kodu kullanılır. Eğer kişilerden alacaklar hesabındaki tutarlardan terkin edilen var ise bu tutar 630 Giderler hesabının 20.02 detay kodunda izlenir.

Yasal düzenlemeler ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri gereği, 140.01.01 ve 140.01.02'nin alacak toplamının, 800.05.09.01.06 ve 800.05.01.09.01 alacağı ile varsa 630.20.02'nin borcunun toplamına eşit olması gerekir.

Kesin Mizanın incelenmesinde, bu mizanda yer alan; 140.01.01 ve 140.01.02 hesaplarının alacak toplamları 22.507.759,55 TL, yıl içerisinde mahkeme kararı ile gerçekleşen terkin olması sebebiyle 630.20.02 borç toplamının 159.631,29 TL, 800.05.09.01.06 ve 800.05.01.09.01 alacaklarının toplamının ise 6.569.613,61 TL olduğu görülmüştür.

Kamu idaresi Bütçe Gelirleri Hesabına yansımayan 15.778.514,65 TL tutarındaki hatayı 10.05.2021 tarihli muhasebe işlem fişi ile düzelttiğini beyan etmiştir.

Yukarıda yapılan açıklamalar ile 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanununun bütçe gelirleri tahsil edildiği yılda muhasebeleştirilir hükmü gereğince alacak tahsilatının ilgili yıl içerisinde bütçe hesaplarına alınması gerekmektedir.

www.balioglu.net

T.C. SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI
06520 Balgat / ANKARA
Tel: 0 312 295 30 00; Faks: 0 312 295 48 00
e-posta: sayistay@sayistay.gov.tr
https://www.sayistay.gov.tr

www.balioglu.net

8. EKLER

EK 1: İZLEME

Önceki Yıl/Yıllar Sayıştay Denetim Raporuna İlişkin İzleme Tablosu			
Bulgu Adı	**Yıl/Yıllar**	**İdare Tarafından Yapılan İşlem**	**Açıklama**
Bir Yıldan Uzun Süreli Alınan Depozito ve Teminatlar İçin İlgili Hesabın Kullanılmaması	2019	Tam Olarak Yerine Getirildi	Bir yıldan uzun süreli alınan depozito ve teminatlar için ilgili hesap kullanılmaktadır.
Mevduat Faizlerinin Net Tutar Üzerinden Muhasebeleştirilmesi	2019	Tam Olarak Yerine Getirildi	Mevduat faizleri brüt tutar üzerinden muhasebeleştirilmektedir.
Belediye Başkanı Dışında Temsil Ağırlama Bütçesinin Kullanılması	2019	Yerine Getirilmedi	Raporda Diğer Bulgular Bölümünde Bulgu 2 olarak yer almaktadır.
Belediye Taşınmazlarının İhale Yapılmaksızın Ecrimisil Karşılığında Kullandırılması	2019	Yerine Getirilmedi	Raporda Diğer Bulgular Bölümünde Bulgu 9 olarak yer almıştır.
Uygulama Projesi Hazırlanabilecek Pek Çok Yapım İşi İçin Birim Fiyat ya da Karma Teklif Alınarak İhaleye Çıkılması	2019	Yerine Getirilmedi	Raporda Diğer Bulgular Bölümünde "Bulgu 5: Spor Merkezi İkmal İnşaatı İşinde Uygulama Projeleri Olmasına Rağmen Birim Fiyat Teklif Alınması" başlığı ile yer almaktadır.
Yapım İşlerinde İş Artışlarına İlişkin Gerekçe Raporlarının Yeterli Dayanaktan Yoksun Olması	2019	Yerine Getirilmedi	Raporda Diğer Bulgular Bölümünde "Bulgu 6: Yapım İşlerinde İş Artışlarına İlişkin Gerekçe Raporları Dayanaklarının Yeterli Olmaması" başlığı ile yer almaktadır.
Kişilerden Alacaklar Hesabında Kayıtlı Alacakların Mevzuata Uygun Takibinin Yapılmaması	2019	Yerine Getirilmedi	Raporda Diğer Bulgular Bölümünde Bulgu 17 olarak yer almaktadır.
Yevmiye Numara Uygulamasının Mevzuata Uygun Yapılmaması	2019	Tam Olarak Yerine Getirildi	Yevmiye numara uygulaması mevzuata uygun yapılmaktadır.

www.balioglu.net

Büyükşehir Belediyesinin Yetki ve Sorumluluğunda Olan Yerlerde Yetkisiz Kişilerin Otopark Hizmeti Sunması	2019	Yerine Getirilmedi	Raporda Diğer Bulgular Bölümünde Bulgu 12 olarak yer almaktadır.
Kalkınma Ajansı Payının Kamu İdareleri Payları Hesabında İzlenmemesi	2019	Tam Olarak Yerine Getirildi	Kalkınma Ajansı Payı Kamu İdareleri Payları Hesabında izlenmektedir.
Kamu İhale Kanunu'nda Belirlenen Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Bazı Mal ve Hizmet Alımlarının Kısımlara Bölünmesi	2019	Yerine Getirilmedi	Raporda Diğer Bulgular Bölümünde Bulgu 7 olarak yer almaktadır.
Belediyenin Görev ve Hizmet Alanı İle İlgisi Olmayan Alanda Şirket Kurulması	2019	Yerine Getirilmedi	Raporda Diğer Bulgular Bölümünde Bulgu 16 olarak yer almaktadır.
Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabının Kullanılmaması	2019	Tam Olarak Yerine Getirildi	Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar Hesabı kullanılmaktadır.
Satışı Yapılan Taşınmazların Satış Bedelleri Üzerinden Kayıtlardan Çıkarılması	2019	Tam Olarak Yerine Getirildi	Satışı yapılan taşınmazlar mevzuata uygun olarak kayıtlardan çıkarılmaktadır.
Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları Hesabının Hatalı kullanılması	2019	Tam Olarak Yerine Getirildi	Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları Hesabı mevzuata uygun olarak kullanılmaktadır.

www.balioglu.net